

Hudobný život '94

ROČNÍK XXVI.

4 Sk

2. 3. 1994

4

Kyvadlo času

V januári uplynul rok, čo sme sa stali členmi OSN. Naša televízia priniesla o tom iba krátky šot, v rámci ktorého sa na obrazovke objavilo ono slávne kyvadlo času, permanentne odmeriavajúce nehmateľný, ale neuveriteľne pravidelný a neomdlievajúci čas. Takéto kyvadlá som videl vo Vatikáne, Leningrade a i., aby ľudstvu pripomínali večný zákon pravdy, že zem je guľatá... Kyvadlá naďalej odmeriavajú čas a je len škoda, že nevedia prehovoríť o udalostiach času. V tejto súvislosti ma fascinoval výrok istého spisovateľa: „Kyvadlo času je vychýlené na opačnú stranu. Namiesto času pravdy, odmeriava čas strachu.“

Od januára do konca februára neplynulo veľa času a našinec si naozaj nemôže sťažovať na nedostatok udalostí. Počas tohto krátkeho obdobia stali sme sa svedkami búrlivých a protichodných konfrontácií, z ktorých obyčajný človek môže byť jedine zmätený. Horšie je, že padali slová o strachu, o ohrození ľudskej existencie a čo je azda najhoršie, spochybňuje sa aj zákon pravdy. Konfrontačné ataky naberali neuveriteľné tempo a preto je obava mnohých ľudí opodstatnená, keď z tohto závratného tempa konfrontácií majú pocit strachu.

Nedávno sme boli na margo nízkeho priemerného veku slovenského občana informovaní o podozrení, že príčinou tohto javu je okrem iného rýchlená zelenina. Na tento zdanlivo banálny fakt, nad ktorým prechádzame s ľahostajným úsmevom, však vedci poukazujú už dávno. Každý násilný zásah do prírody, ktorý stráca kritérium kvality a hodnoty a ktorý chce urýchliť aj jej zrenie, prináša v konečnom dôsledku viac škody ako užitku. Tento jav, zatiaľ sice vedecky dokázaný nie je, je skôr empiricky citený, možno ho však chápať aj ako akési všeobecné podobnenstvo. Neurýchľujeme dačo zbytočne, bez dôkladného uvažovania, premýšľania, analyzovania, vedeckého skúmania, bez možnosti oponencie, bez vypočutia iných odlišných názorov? Veď náš život každodenný potrebuje čas svojho zrenia ako soľ, naša spoločnosť potrebuje čas vzdelávania a dozrievania ľudských osobností... Aj omyly sú súčasťou zrenia a dozrievania osobností a spoločnosti. Každá nová udalosť prináša so sebou aj nový hodnotový význam pre jedinca i spoločnosť. Čas ukázal, že aj taký konflikt, aký sa odohráva na území Bosny a Hercegoviny, je riešiteľný, keď dozrel čas strachu pred jeho dôsledkami. Čas zrejme ukáže aj pravdu gabčíkovskej kauzy, čas zrejme vykryštalizuje aj naše vzťahy s národnými menšinami... Ale aj čas a zrenie majú svojho nepriateľa. Je ním akýkoľvek radikalizmus. Na radikalizmus sa vždy tvrdo doplácalo, nikdy neprejavil blahodárnosť kyprej úrodnej zeme, nikdy neposkytol potrebný čas zreniu zdravých a trvalých hodnôt. A, samozrejme, radikalizmus už vôbec nesluší kultúre a umeniu...

Ak sme prijali Chartu OSN, žiada sa osvojiť si aj jej pravidlá. Kyvadlo času, svojimi fyzikálno-matematickými vlastnosťami, ale aj filozofickou obraznosťou, nám všetkým odmeriava rovnako presný a spravodlivý čas. A naozaj, ak by sa ono matematicky presne vyvážené kyvadlo času vychýlilo na opačnú stranu, znamenalo by to, že sa porušili zákony prírody a spoločnosti, že namiesto zrenia hodnôt, namiesto času pravdy, začína odmeriavať čas strachu. A ten tu už bol...

MARIÁN JURÍK

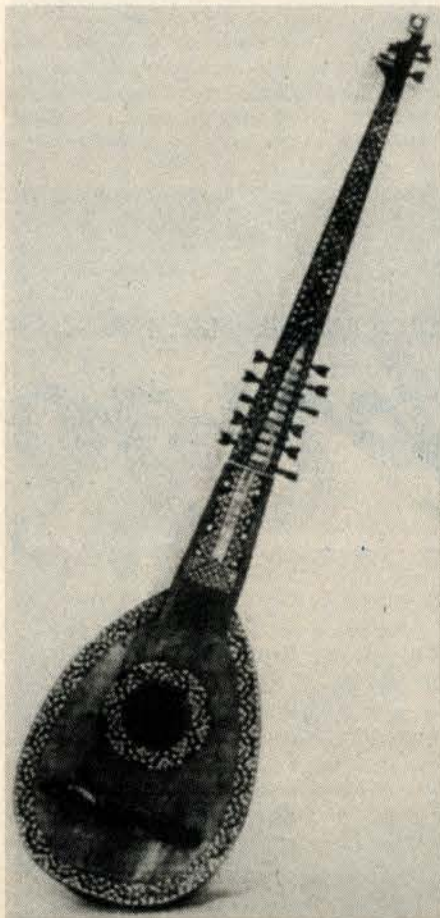
LEKCIA? HODENÁ RUKAVICA?

Koncert súboru Tragikomédia (18. januára 1994 v Moyzesovej sieni) bol priam ukážkovou hodinou talianskeho virtuózneho spevu, virtuózneho hry na cink a perfektného continua. Bolo však na koncerte toľko spevákov, koľkých by si umenie Suzie de Blanc (Kanaďanka, žijúca v Londýne) zaslúžilo? A koľko fioritúr a pravých monteverdiovských ozdôb sme počuli. A tie pasáž v rýchlom tempe v ter-

ČARO SPEVU

VLADIMÍR RUSÓ

ciách, alebo sextách s cinkom! Koľká presnosť a súhra! Koncert bol aj exkluzívnou hodinou pre všetkých, ktorí by chceli vedieť, čo je to cink. Na cink nehral totiž nikto iný, ako cinkista č. 1 - Bruce Dickey, Američan žijúci v Miláne a píšuci traktáty o barokových ozdôbách pre instrumentalistov a pre spevákov. Kedysi, počas mojich školských rokov mi ktosi tvrdil, že canzony a sonáty pre cink boli predchodcami husľových sonát. To sa mi nechcelo veriť - akási zahnutá drevená trúba obťahnutá kožou - a husle? Bruce Dickey ma však presvedčil (došlo k tomu až teraz!), v úprave madrigalu Angelus ad pastores od Cipriana de Rore (1515-1565) a v Sonate seconda od G. B. Fontanu (1594-1665) s úplnou samozrejmou a ľahkosťou ukázal obrovskú dávku virtuozity a muzikality s perfektnou intonáciou

...cink

Snímky archív autora

Nevšednou importovanou hodnotou bol koncert, na ktorom sme boli svedkami skvostnej interpretácie na dobových nástrojoch... (o. i.) chitarrone...

(náročnosť intonácie na cinku vie posúdiť iba ten, kto sa aspoň raz pokúšal vylúdiť na ňom aspoň zopár tónov). Nečudo, že takmer všetci hrajúci cinkisti na svete sú jeho žiaci.

Vystúpenie súboru Tragikomédia bolo lekciami aj pre hráčov continua (chitarrone, archiliuto/theobra) a baroková gitara - vedúci súboru Stephen Stubbs (Američan žijúci v Hamburgu), viola da gamba - Erin Headley (Američan žijúci v Londýne) a organ - Klaus Eichhorn z Berlína. Continuo nebolo ukryté, stiahnuté (orchestrálni dirigenti hovoria: majú len farbiť!), ale akcentami, frázovaním, artikuláciou, ba aj dynamikou vyjadrovalo ducha skladieb majstrov raného talianskeho baroka z prelomu 16. a 17. storočia. Stephen Stubbs sa sólovo prejavil v Toccata e ballo od J. H. Kapsbergera (1580-1651), virtuózneho a veľmi pôsobivej skladbe, v ktorej veľmi účinne rozdelil občasný sprievod gamby a organu. S. Stubbs sa prejavil aj ako znamenitý sprevádzač v piesňach s lutnovým sprievodom. V skladbách Palestrinu, Kapsbergera a Tarquinia Merula (1594-1665) na theorbe a chitarrone vytvoril jemný a uchu sladko lahodiaci podklad pre speváčku, ktorá na pozadí metricky presne odmeriavaných harmónií - čo pripomínalo čosi ako večnosť - mohla odvíjať celé svoje umenie. V Canzonette spirituale sopra alla nanna obaja dosiahli najväčšiu hĺbku tragédie a publikum priviedli takmer na pokraj plaču. Sám Stubbs povedal, že chcú publikum aj rozosmiať, aj rozplakať - preto názov Tragikomédia.

Aj hra Erin Headley bola lekciami nielen pre gambistov (koľkože sú u nás?), ale aj pre violončelistov. Sólovo hrala slávne Recercary Diega Ortiza (1510-1570) a úpravu madrigalu Anchor che col partire Cipriana de Rore. Z jej nádherného nástroja nebolo počuť nič tvrdé, urážlivé, vyludzovala z neho iba mäkké a sladké tóny.

Tento koncert bol aj hodenou rukavicou. Komuže? Nuž tým, ktorí tvrdia, že staré nástroje sú len módnou záležitosťou, že zasvätená, historicky verná interpretácia patrí len do múzea a vraj dnes už nikto nevie, ako sa skladby raného baroka majú hrať... Pokúsme sa teda predstaviť si, že tie isté skladby by spievala operná speváčka s operným vibrátom, namiesto cinku by hrali husle a namiesto continua: chitarrone, gamba a organ by hrala moderná gitara, violončelo a klavír. Akýže by bol výsledok? Kde by zostala „argumentácia“ mnohých romanticky založených hudobníkov, ktorí trpia, ak dirigent od nich žiada hru non vibrato? (Osobne si myslím, že nezastavení postromantickí hráči by si s mnohými skladbami vôbec neporadili a iné by im zas nehovorili nič.) Aké šťastie, že Viedeň nie je ďaleko! Inak by sa asi Milošovi Valentovi nepodarilo presvedčiť členov súboru Tragikomédia, aby si pred koncertom vo Viedni urobili „generálku“ v Bratislave. A ako sa na toto vystúpenie pripravovali! Bratislavu vôbec nepodcenili a tak sa im u nás zapáčilo, že by tu chceli zostať aj dlhšie. Kiež by prišli k nám častejšie! Azda by sa mnohí mladí osmelili a začali by študovať...

MEDZINÁRODNÁ HUSLIARSKA SÚŤAŽ V PRAHE

Husliarske umenie má v Čechách dlhoročnú tradíciu, ktorú si nielen udržuje, ale aj veľmi cielavedome a uvedomelo rozvíja. Tomuto úsiliu napomáhajú rôzne aktivity hudobných inštitúcií, medzi ktoré patria aj husliarske súťaže, prezentácie majstrovských sláčikových nástrojov z prominentných európskych dielni a škôl. V minulom roku sa v Prahe v dňoch 14.-18. 11. 1993 uskutočnila 3. Medzinárodná husliarska súťaž.

Do súťaže sa prihlásili majstri huslí z 15 krajín so svojimi nástrojmi, z ktorých 50 huslí a 29 viol bolo prijatých do súťaže. Nástroje sa posudzovali z hľadiska majstrovského spracovania a zvukovej kvality. Porota bola zložená z medzinárodne uznávaných domácich a zahraničných majstrov husliarov, ako aj z popredných domácich huslistov a violistov. Predsedom poroty bol známy český majster V. Pilař, ďalšími členmi poroty boli P. O. Špidlen (čestný predseda), Ch. Beare (Veľká Británia), B. Milland (Francúzsko), G. B. Morassi (Taliansko), R. Hargrave (Nemecko), J. Schade (Nemecko), J. Pawlikowski (Poľsko), S. Murata (Japonsko), M. Škampa, O. Vlček, P. Hula a P. Zeyfart (ČR). Posudzovanie sláčikových nástrojov prebehlo v troch kolách. Kvalitu husliarskej práce hodnotila výhradne husliarska časť poroty a zvukovú kvalitu hudobnícka časť poroty. Po spracovaní bodového hodnotenia postúpilo z prvého do druhého kola 30

huslí a 15 viol. V druhom kole profesionálni huslista, resp. violista zahral s klavírnym sprievodom na každom nástroji vybranú ukážku. Do tretieho kola postúpilo z každej kategórie 7 nástrojov. V treťom kole boli nástroje prehrávané profesionálnym huslistom alebo violistom za doprovodu komorného orchestra. Bodové hodnotenie bolo po každom kole spracované metódou matematickej štatistiky. Regulárny priebeh súťaže sledoval notár súťaže a úradný husliar p. K. Vávra. Medzinárodná súťaž bola slávnostne ukončená koncertom a vyhlásením výsledkov súťaže. V kategórii husle bolo poradie umiestnenia 1. Tadeus Skodlarczyk (Poľsko), 2. Alexander Szwedzki (ČR), 3. Wolfgang Schnabl (Nemecko) a Kvamme Magne (Nórsko). V kategórii viola sa umiestnili: 1. Jan Špidlen (ČR), 2. Ján Richter (ČR), 3. W. Schnabl (Nemecko).

Celková úroveň sláčikových nástrojov bola pozoruhodná a zaujímavá najmä z toho hľadiska, že bolo možné porovnávať nástroje rôznej proveniencie, z ktorých každý mal určité charakteristické črty dancie oblasti a školy, odkiaľ husliar pochádza a kde pracuje. Dali sa porovnať nástroje z českej husliarskej školy z Lúby, Pražskej školy, či žiakov Pilařovcov. Vedľa nich to boli nástroje zastupujúce nemeckú husliarsku tradíciu z Mittenwaldu a Saska. Prezentovali sa aj moderné nástroje z Cremony, Francúzska a z anglickej školy. Boli tu zjavné rozdiely v použitých modeloch, vo výbere dreva, vo

farbe, v konzistencii lakov a mnohých technických a technologických detailoch. Išlo o tvarovanie a spracovanie okrajov, ozdobných pásov, spájanie a zladenie ľubov, vo výške a vypracovanie klenby a o majstrovské prevedenie slimáka. Sú to prvky, ktoré boli neraz vnímateľné v štruktúre mikrodetailov hlavne okom odborníka - husliara. Na druhej strane tieto vonkajšie znaky mohli neraz hrať nemalú úlohu pri zvukovom stvárnení toho najhlavnejšieho, čo určuje v konečnom dôsledku hudobnú kvalitu nástroja, bohatosť jeho zvukového spektra, vyrovnanosť polôh, plnosť rezonancie a individuálnu zvláštnosť, neopakovateľnosť

Pohľad na časť vystavených exponátov. Snímka archív autora

zvuku každého jednotlivého nástroja.

Súčasťou medzinárodnej súťaže bol aj odborný seminár, na ktorom predniesol R. Hargrave veľmi zaujímavý referát o metódach výroby a štylistických znakoch kópií starých sláčikových nástrojov a Ch. Beare o určovaní, poznávaní a hodnotení historických sláčikových nástrojov. Po seminári bola otvorená výstava súťažných nástrojov v priestoroch Akadémie muzických umení. Okrem súťažných nástrojov sme mali možnosť vidieť aj nástroje majstrov husliarov - členov poroty.

Ziaľ, v tejto súvislosti treba spomenúť prislovečnú improvizáciu a nedokonalosť v programovaní takýchto významných podujatí. Zahraniční účastníci súťaže do posledného dňa nedostali propagačný materiál, program podujatia atď., z ktorého by sa mohli dozvedieť aspoň miesto, kde sa súťaž uskutoční. V samotnej budove Akadémie muzických umení nevedel ani domáci personál podať presnejšie informácie o tomto podujatí. Nebol vyvesený ani jediný plagát, ktorý by upozornil na túto súťaž ani v budove, toľko inde v meste. Po veľmi dobre organizovaných prvých dvoch ročníkoch medzinárodných husliarskych súťaží v Hradci Králové (1985 a 1989) bola organizácia tohto podujatia v Prahe nemilým prekvapením. Zorganizovať, financovať a uskutočniť tak náročné podujatie by skutočne nemalo škriepať v tak elementárnych nedostatkoch.

Záverom možno však vysloviť vďaka a potešenie, že sa v tejto hudobnej tradícii pokračuje, že česká husliarska kultúra a majstrovstvo drží krok s medzinárodnou konkurenciou a dáva možnosť mladým adeptom a majstrom, výrobcam hudobných nástrojov z domova i zo zahraničia zmerať si sily, vymeniť skúsenosti, kontaktovať sa a byť stimulovaní v svojej ďalšej práci.

ADRIAN ELSCHKE

Jubileum všestranného umelca

Sú muzikantské hviezdy, ktoré zažiaria, oslnia (a neraz aj skoro zhasnú) a sú umelci skromnejšieho razenia, čo svojou vytrvalosťou a sústavnou prácou môžu byť pre hudobný život rovnako užitoční. Do tejto kategórie môžeme zaradiť tohtoročného jubilanta Karola Petrőczyho, koncertného majstra orchestra Štátnej filharmónie v Košiciach (nar. 5. marca 1944 v Lučenci).

Jeho záujmy boli už od študentských čias širšie - okrem hry na husliach študoval na košickom konzervatóriu i dirigovanie. Štúdium huslí si doplnil ešte u prof. M. Hlouňovej v Prahe.

Bezprostredne po zavŕšení štúdií zastával funkciu koncertného majstra v Košickom rozhlasovom orchestri a od roku 1969 v Štátnej filharmónii Košice, s dvojročnou prestávkou, kedy na rovnakom poste pôsobil v Káhire. Po celý tento čas rozvíja Petrőczy aj sólistickú činnosť - sústreďuje sa hlavne na sonátovú tvorbu. Z koncertného repertoáru s orchestrom uprednostňuje predovšetkým diela baroka a klasicizmu, no nechýba v ňom napr. ani Bartókovi raný husľový koncert. Petrőczy sa zaslúžil aj o prvé predvedenie viacerých slovenských diel (Grešák, Hatrík, M. Burlas, a i.).

Ďalšou významnou oblasťou pôsobnosti Karola Petrőczyho je dirigovanie Košického speváckeho zboru učiteľov. Už 19 rokov trvajúca spolupráca priniesla bohatú žatvu nielen v naštudovaní a uvedení radu a

Snímka: A. Jiroušek

capella zborov, ale i v uvádzaní menších oratoriálnych a omšových diel s orchestrom ŠFK. K. Petrőczy je aj jedným z iniciátorov pravidelných vianočných koncertov na pôde ŠFK (od roku 1981).

Pozoruhodné sú úspechy Karola Petrőczyho aj v pedagogickej oblasti. Od roku 1979 pôsobí externe na Konzervatóriu v Košiciach, kde vychoval nemalo výborných huslistov. Vo svojej pedagogickej práci, práve vďaka mnohostrannej muzikantskej orientácii, sa nezameriava len na úzko nástrojové problémy, ale vedie svojich žiakov ku komplexnejšiemu prístupu k hudbe.

Karol Petrőczy nepodľahol lákavým ponukám z väčších orchestrov, či zo zahraničia. Spoil svoj život a svoju umeleckú činnosť s Košicami a tak sa nezdá, že sa stal jedným z oporných stĺpov košickej hudobnej kultúry. Patrí mu teda právom nielen naša úprimná gratulácia k životnému jubileu, ale i srdečné poďakovanie.

ROMAN SKŘEPEK

20. medzinárodný jazzový festival Praha 1993

Jubilejný festival bol napriek nedostatku financií kvalitatívne zastúpený a organizátori si vzali za svoje heslo, že menej je niekedy viac. Konal sa v novembri m. r. na troch miestach a odlišnosť vystúpení diferencovala aj publikum.

Prvý večer na pódiu Mestskej knižnice patrili anglickej speváčke Norme Winston so skupinou a klávesovému mágovi zo skupiny Pata Methenyho - Lyle Maysovi. Ťažisko festivalu prebiehalo v starej-dobrej Lucerne, ktorá posilnená zahraničnými turistami mala výbornú atmosféru. Sobotňajší večer otvoril trúbkar Laco Déczi, ktorý sa narodil v Bernolákove pri Bratislave, najlepšie roky prežil v Prahe, aby odišiel do New Yorku. Jeho fusion music, tentoraz bez syna Vajca, konvenoval publiku a s mladými spoluhráčmi zožal zaslúžený úspech. Moravský folklór a jazz - rovná sa Emil Viklický. Tu niet čo dodať, ibaže to má hlavu i päť a dobre sa to počúva. Vrcholom druhého dňa bolo vystúpenie otca free-jazzu Ornetta Colemanu so skupinou. Syn Denardo na bicie, Charnett Moffett na kontrabase a Don Cherry na trúbke. Hrali všetci, iba posledne menovaný akosi štrajkoval a ani neľúkol do trúbky! Kolektívna improvizácia, totálne nasadenie, absolútna voľnosť. To, čo Cherry nezahral, to prebral vynikajúci Charnett Moffett a tak sa ešte väčš-

mi „zviditeľnil“. Bol to vynikajúci zážitok a aj snobské zahraničné publikum uznalivo tlieskalo, hoci ani nevedelo prečo!

Tretí a posledný deň začal minirecitálom gitaristu Rudolfa Daška. A večer v Lucerne bol opäť kvalitatívne zastúpený na pódiu a aj v hľadisku. Odštartoval T+R Band s Petrom Lipom. A čo je hlavné, dvaja mladí, zaskakujúci hudobníci - Pavol Bodnár - klavír a Martin Durdina - trúbka - sa vôbec nestratili, práve naopak! Celý dixielandový program bol uvoľnený a dobrý. Gitarista od Milesa Davisa, či Michaela Breckera - Mike Stern si svoje sólistické postavenie zabezpečil - prišiel iba s dvoma hudobníkmi. Jeho gitara spievala, i plakala, tancovala a skákala. Široká paleta dynamiky a výrazu - to sú tiež prednosti Mikea Sterna. A najlepšie na záver: Absolútna uvoľnenosť, radosť a zábava! Lester Bowie, známy aj z Bratislavy, a jeho Brass Fantasy. Pochodový jazz, dychovková fantázia - tak jednoducho by sa dalo nazvať toto vystúpenie, kde sme mali možnosť počuť kus jazzovej histórie. Swing, soul, rhythm and blues, či dokonca úpravy pesničiek Michaela Jacksona (Remember the Time, Black or White...). Radosť z pódia prerástla do hľadiska a lepší záver festivalu si organizátori nemohli ani želať!

PATRICK ŠPANKO

Ornette Coleman

Lester Bowie

Snímky: P. Španko

Viedenské operné koncerty so Slovákmi

Na bohatej viedenskej januárovej ponuke participovali aj slovenskí umelci - orchester Komornej opery s dirigentom Mariánom Vachom a sólisti opery SND (krátko predtým hosťoval vo Viedni tiež Slovenský filharmonický zbor a tenorista Sergej Larin v štyroch predstaveniach Musorgského opery Boris Godunov). Koncert sa konal v koncertnej sále - kostole Minoritenkirche, ktorý patrí medzi známe koncertné sieni Viedne a vyniká dobrou akustikou a atmosférou. Program bol zostavený z predohier a árii z oper Giuseppe Verdieho, na záver zaznela ešte časť Verdieho Rekviem (Offertorium) - pôsobivá bodka v starostlivo zostavenej dramaturgii večera. Spievali Jitka Saporová-Fischerová, Ľubica Vargicová, Martin Babjak, Juraj Peter, spolu s nimi tenorista Igor Jan (pôsobí teraz v Prahe) a sopranistka Carol

Byersová, pôvodom z USA, žijúca vo Viedni. Tento Verdievsky večer bol prvý z troch koncertov, ktoré Komorná opera v spolupráci s rakúskou umeleckou agentúrou pripravila, teda opäť s orchestrom KO a sólistami našej prvej opernej scény. Ďalší večer, marcový, bude patriť G. Puccinimu, tretí - tvorbe A. Dvořáka. Všetky sú uvádzané pod spoločným titulom Viedenské operné koncerty (Zyklus Wiener Opernkonzerte).

Na programe spomínaného prvého koncertu bola aj pozvánka Komornej opery pre hudobníkov Viedňanov na koniec februára, tentoraz do Bratislavy, na operný koncert nazvaný Metamorfózy Dona Giovanniho. Popri áriách z oper Don Giovanni W. A. Mozarta a G. Gazzanigu zaznie aj hudba z opery A. Dargomyžského Kamenný hosť.

(LIT)

Kalendár je neúprosný, s neomylnou presnosťou odmeriava čas a pripomína nám, že o. i. nastáva chvíľa na pozastavenie a uvedenie si všetkých súvislostí, ktoré nám čas vymedzuje a ktorým tak radi vyhovujeme. Je to čas jubilej, onej chvíľky pre postátie v náramne rýchlym čase, v dobe obrovských premien, v prostredí hektických transformácií a nervózneho hľadania nášho miesta v súkole, na prvý pohľad organizovaného, ale v podstate chaotického pohybu vpred. V tomto čase, a v tomto priestore i prostredí, sa dnes ocitá generácia päťdesiatnikov, ktorá to nemala a ani nemá ľahké. Sotva čo vstúpili do praktického života, ich ideály razantne sformovala doba a jej prostriedky na „formovanie“ osobnosti. Bolo však treba nielen tvoriť, ale aj žiť a pracovať. Do tejto generácie, ktorej tvorivé aktivity spadajú do doby už historicky „minulej“, ale aj prítomnej a chválaboju aj budúcej, perspektívnejšej, patrí aj čerstvý päťdesiatnik Hanuš Domanský. Skladateľ, klavirista, obetavý rozhlasový pracovník i aktívny verejný činník, dobrosrdečný priateľ, kolega a dobrý človek. Prišiel k nám, povedané dnešnou terminológiou, hneď spoza západných hraníc, udomácnil sa tu a je bytostne náš. Ale nech sa z toho vyzná sám.

□ Hanuš, si rodák z Moravy, študoval si a žiješ na Slovensku. To však nie je podstatné, pretože každý sa musí niekde narodiť a niekde žiť a pracovať. Ako by si však vysvetlil svoje rozhodnutie spojiť svoj životný a umelecký osud so slovenskou hudbou?

- Je to prozaickejšie, ako by si očakával. V rokoch 1963-65 som na brnenskom konzervatóriu vyštudoval hru na klavíri a popri tom som študoval kompozíciu ako nepovinný predmet. Avšak už predtým, počas navštevovania EŠU, som písal prvé kompozičné opusy. A tak som sa v roku 1965, ako absolvent gymnázia prihlásil na prijímacie skúšky na VŠMU v Bratislave. Urobil som to tajne, aby som si v prípade neúspechu neutŕžil ostudu. Nakoniec všetko dobre dopadlo. Mal som šťastie a dostal som sa do triedy prof. Kardoša, ktorý mi naozaj veľmi rozumel. Musím však poznamenať, že už vtedy som pomerne veľmi dobre poznal slovenskú hudbu a pášiel som si k nej veľmi blízky vzťah. No a napokon, čo je každému jasné, na Slovensku som zostal a založil som si tu aj rodinu.

□ V твоjich viacerých skladbách sa ozýva hudobné moravanstvo, napr. v Symfónii z roku 1983. Viem, že si dokonalým znalcom tvorby Leoša Janáčka a Bohuslava Martinů...

- Moje rodisko je na Valašsku v Novom Hrozenkove, čo je 2-3 km cez Portáš na Slovensko. Môj otec bol zakladateľom a aktívnym členom aeroklubu, ktorý pestoval živé kontakty s kolegami na Slovensku. Lietalo sa v Žiline, na Portáši, v Stanovici a otec ma vždy brával so sebou. No napriek tomu vyrastal som v hudobnom prostredí. Matka dobre hrala na klavíri a od malička ma učila spievať a počúvať hudbu. Slovensko-moravské vzťahy boli považované za samozrejmosť. Dokonca aj miestne nárečie je veľmi podobné slovenčine. Ale poďme k hudbe. Je pochopiteľné, že človek nosí v sebe istým spôsobom zakódované gény svojho rodiska. Je to istá syntéza, poznáme ju aj z hudby ostatných európskych hudobných kultúr, ktorá jednotlivým osobnostiam dodáva črty ozvláštnenia. Napokon, takým vzorovým príkladom je práve Bohuslav Martinů, ale aj Igor Stravinskij, ktorí si svoje korene zachovali tak pevne, aby ich neskôr prezentovali v novom inšpiračnom prostredí. Myslím, že to vždy bolo obohatením hudobného vývoja a najmä tej ktorej hudobnej kultúry.

□ Na jednej strane, ako sám doznávaš, zachoval si si zdravé impulzy rodného kraja, a na strane druhej stal si sa žiakom Dezidera Kardoša, ktorý v každom prípade stojí na celkom opačnom póle ako spomínaní Janáček či Martinů. Čo pre teba znamenala Kardošova škola a do akej miery ťa usmerňovala pre tvoju vlastnú budúcu cestu?

- Na hodiny kompozície v triede prof. D. Kardoša si spomínam veľmi rád. Bol to prisny pedagóg, ktorý od svojich žiakov veľa vyžadoval. Popri hlavnej tvorivej činnosti museli sme pracovať na skladbách pre miešané, mužské a ženské zbory, na každej hodine sme preberali problémy inštrumentácie pre rôzne obsadenia a študovali partitúry. Najviac si však vážim to, že prof. Kardoš si pre seba nenechával žiadne tajomstvá, ale usiloval sa odovzdať nám všetko, čo sme potrebovali pre svoju profesiu. A napokon, bola to jeho schopnosť vniknúť do myslenia žiaka, pochopiť jeho zámer. Usmerňoval, ale nezasaňoval, keď videl žiakovo úsilie o vlastný výraz, vlastnú koncepciu. Pamätám si jeho slová: „...vieš, ja by som to urobil takto, ale nemuselo by to byť celkom zlé aj tak, ako to myslíš ty...“

□ Z našej spoločnej rozhlasovej spolupráce ťa poznám ako všestranného umelca. Bez komplimentu: obdivujem u teba ako súčasného skladateľa rozhľadenosť po svetovom repertoári. Neohŕňaš nos nad ničím, čo „tu už bolo“, práve naopak, miluješ klasiku, rovnako ako romantiku či modernu, a naviac blízke sú ti interpretačné problémy. Nie je to pre súčasného skladateľa tak trochu „podozrivé“ baviť sa trebárs o Chopinových etudách v podaní Polliniho, či o Brahmových klavírných

vok, z čoho podstatnú časť tvoria práve nahrávky slovenskej hudby. Je to bohatá banka skladateľských a interpretačných aktivít. Rozhlasový dokumentačný fond vlastní vzácne výpovede našich osobností, rozhlasové kompozície, publicistické pásma, fičre z oblasti vážnej hudby. Je to neoceniteľné imanie nielen pre súčasnosť, ale najmä pre budúcnosť, pre zachovanie hodnôt pre ďalšie generácie. Boli by sme radi, keby relácie vážnej hudby pomáhali k všeobecnému kultúrnemu rozľahu našej verejnosti a prispievali ku kultivovanosti národa. V tejto súvislosti hľadáme aj nové spôsoby pritažlivej a účinnej prezentácie vážnej hudby. Škoda len, že vzhľadom na súčasný stav a možnosti vysielacích okruhov je vážna hudba veľmi málo zastúpená na okruhu Slovensko 1.

□ Tvoja redakcia má veľmi aktívne

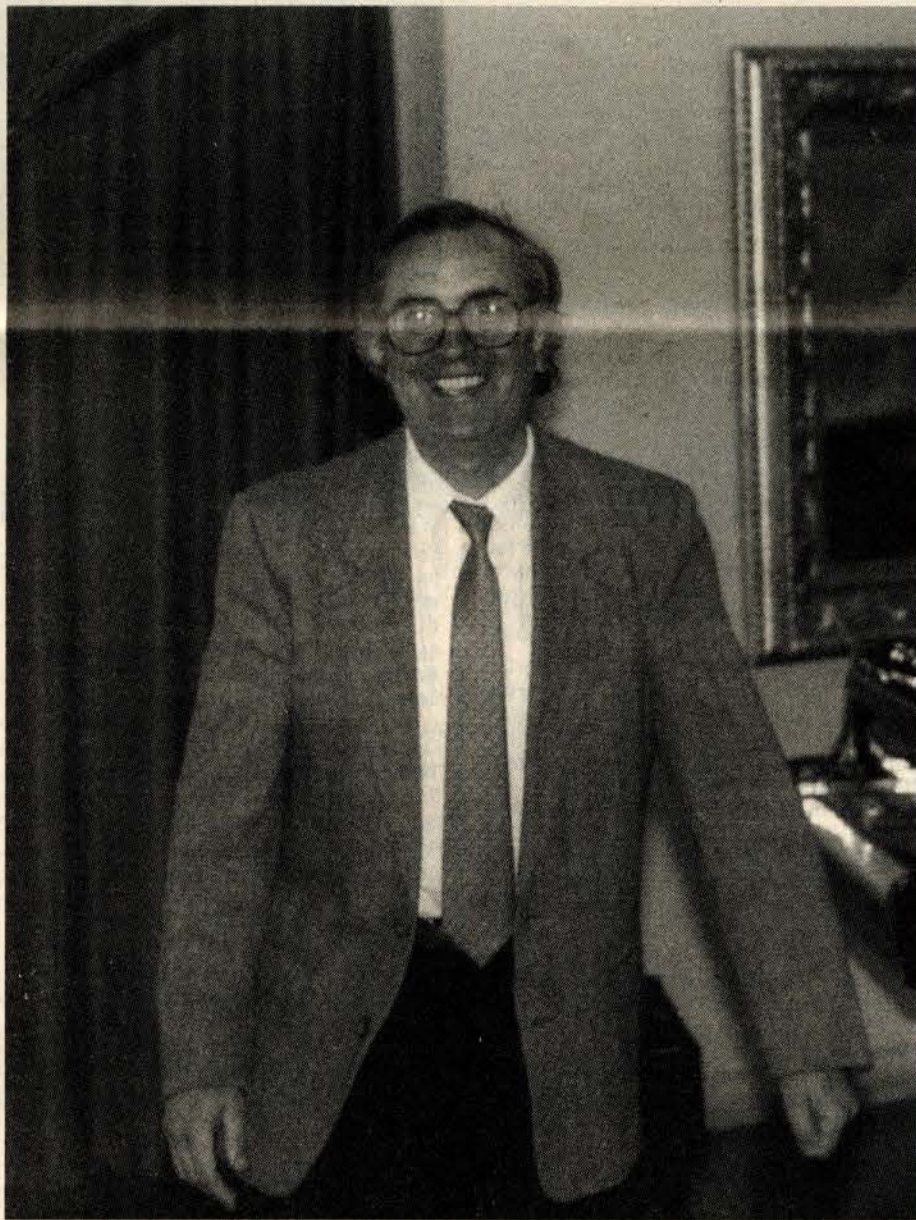
Vyznanie Hanuša Domanského

skladbách v interpretácii Gilelsa?

- Vôbec nie! Po prvé, počúvať a porovnávať také interpretačné výkony, ako si napríklad spomínal, je pre mňa dokonalým zážitkom. Po druhé, človek si pri nich uvedomí, aká dôležitá je úloha interpreta. Interpret oživuje fantáziu skladateľa, dáva jej konkrétny tvar, obohacuje

styky so zahraničím, čo je dnes veľmi dôležité. Aká je perspektíva v tomto smere?

- Spolupráca s partnerskými rozhlasovými spoločnosťami v zahraničí je široká najmä na báze EBU (European Broadcasting Union), prostredníctvom tzv. medzinárodnej hudob-

ju o ďalšie dimenzie, objavuje nové a často skryté netušené nuansy. Preto si interpreta veľmi vážim. Jeho úloha je nezastupiteľná, veď on vlastne rozhodujúcou mierou prispieva k tomu, že hudobné dielo žije. A to v plnej miere platí aj o interpretoch súčasnej hudby. Bez nich by naša hudba zostala nemá, mŕtvá...

□ Prejdime teraz k rozhlasu. už 19 rokov vedieš redakciu symfonického, komornej a opernej hudby. Rozhlasové umelecké programy sú momentálne v centre našej pozornosti v dôsledku „vyššieho princípu“ boja o ovládnutie rozhlasu. Aká je súčasnosť a pokiaľ je možná, aj perspektíva vážnej hudby v rozhlasovom vysielaní?

- S celým redakčným kolektívom sme sa vždy usilovali o to, aby rozhlas plnil funkciu národnej hudobnej inštitúcie, aby slovenská hudobná kultúra bola jednou z dominant rozhlasového vysielania. Kto iný môže túto funkciu plniť lepšie, komplexnejšie, ako rozhlas? Dnes má naša fonotéka vyše 80 tisíc nahrá-

doeurópskej iniciatívy zo Žiliny, nové štúdiové nahrávky a pod. V súčasnosti, vzhľadom na finančné problémy a vysoké náklady na linky pri priamych prenosoch - a to aj do Čiech - nemôžeme realizovať formu priamych prenosov. Pravidelne sa zúčastňujeme na medzinárodnej rozhlasovej súťaži Prix musical de Radio Brno, kde sme získali viacero ocenení a, samozrejme, aktívna je tiež naša účasť na medzinárodných rozhlasových fórach ako sú Prix Italia, Medzinárodná skladateľská tribúna UNESCO a Medzinárodná tribúna mladých interpretov taktiež UNESCO, ktorej sme dokonca jedným z garantov. Pre úplnosť tejto informácie si dovoľím poznamenať, že veľmi dobré kontakty máme s Českým rozhlasom v Brne. Blízkosť dvoch významných kultúrnych centier (a najmä osobná angažovanosť H. Domanského - pozn. M. Jurík) umožnila zrodiť nie jeden spoločný projekt. Vďaka tomu sme v posledných rokoch, až do rozdelenia Republiky, realizovali v Brne nahrávky z tvorby A. Moyzesa, I. Zeljenku, T. Salvu, I. Hrušovského, I. Paríka, J. Sixtu, V. Kubičku a ďalších. Slovenská symfonická a komorná tvorba sa tak stala súčasťou fonotéky Českého rozhlasu v Brne. Českému rozhlasu v Brne i v Prahe sme vďaka Slovenskému hudobnému fondu poskytli aj CD nahrávky slovenskej hudby.

□ No, opäť sa vrátme trochu k tvojej tvorbe. Rozhlas je časovo náročná práca, okrem toho ešte aj funkcionárčie. Kedy vlastne komponuješ a čo nové sa rodí na tvojom pracovnom stole?

- Pravdou je, že na moju tvorivú prácu mi zostáva veľmi málo času. A keď už príde tá chvíľa, že potrebujem niečo hudbou vysloviť, tak sa k tomu dostanem až v nočných hodinách. Tak napríklad vznikalo Vianočné mystérium. Čo píšem teraz? Nechcem hovoriť dopredu, všetko je ešte len v náčrtoch.

□ Okrem teba pracuje v rozhlase aj tvoja manželka. Nejde vám niekedy rozhlas aj na nervy? Nebodaj si večer ešte stačíte vypočuť aj rozhlasové programy?

- Rozhlas je naozaj náročná, ale aj zaujímavá práca, ktorú obaja máme radi, hoci vie i riadne vyčerpať a niekedy aj znechutiť. Ale odhladiť od týchto jej vlastností, je to naozaj krásna práca. A preto počúvanie relácií je skutočne potrebné, poučné. Napokon je to aj akási kontrola a konfrontácia svojho zámeru, alebo našich kolegov, s konečným výsledkom. A preto musím zdôrazniť, že rozhlas ma skutočne veľa naučil.

□ Ako sa cítiš ako päťdesiatnik. Je to pre teba „medzník“, alebo len príležitosť poohliadať sa za doterajšou cestou, či príležitosť pre spoločenské záležitosti?

- Úprimne povedané, ani si to dajako osobitne neuvedomujem. Pravdou je, že mnohé veci človek dnes posudzuje iným pohľadom a mnohé veci by som dnes urobil tiež inakšie.

□ Čo by si mohol povedať na margo vzťahu súčasný skladateľ a interpret?

- Je to úzko tvorivý, partnerský vzťah. Skladateľ nemôže existovať bez interpreta. Cením si každú pripomienku, ktorá môže prispieť k lepšiemu vyzneniu diela. Mal som šťastie na dobrých interpretov, či už to boli P. Toperczer, M. Lapšanský, M. Blahušiaková, I. Černecká, D. Buranovský, M. Vach, P. Michalica, I. Sokol, P. Drlička, Trio pre súčasnú hudbu zo Sofie a i. Za mnohé vďačím aj nášmu symfonickému orchestru, FOK-u, Štátnej filharmónii v Brne, Slovenskej filharmónii, Janáčkovej filharmónii a ďalším.

□ Mohol by si prezradiť tvoj najkrajší umelecký zážitok?

- Takmer vždy mám dobrý zážitok, keď skladba žije, je hraná a pochopiteľne, keď dobre dopadne premiéra. Rád si spomínam na preméru symfonickej predohry Chvála zeme so Štátnou filharmóniou v Brne v Mahenovom divadle a na jej vrele prijatie obecnstvom, dirigentom i orchestrom. Z nahrávok ma veľmi potešili Don Juan s našim orchestrom a O. Lenárdom, kompletná nahrávka Šostakovičových symfónií s dirigentom Ladislavom Slovákem a opäť našim rozhlasovým orchestrom.

□ ...a naopak?

- Interpretácia jednej švajčiarskej klaviristky - o jej mene korektne pomlčím - ktorá hrala moje Dithyramby tak, že som ich takmer nepoznal. A ďalej je to postavenie vážnej hudby v súčasnosti a nekompetentné postoje tzv. „kompetentných“.

□ A do tretice - čoho si ceníš najviac?

- Rodinu, dobrých priateľov, ktorých je, žiaľ, čoraz menej. Škoda, že sa ľudia začínajú izolovať, veľa ich myslí len a len na seba a peniaze...

□ No a na záver, ako jubilant, pokús sa o svoje akési krédo...

- Profesia skladateľa vážnej hudby je dnes ohrozená. Veľmi ma mrzí, že skladateľská, interpretačná a muzikologická práca sa dnes chápe ako podnikateľská činnosť. Ide predsa o tvorbu národnej kultúry a treba veľmi citlivo rozlišovať hranicu medzi tzv. „kšeftom“ a umeleckou tvorbou. Bude hanbou našej spoločnosti, ak sa skladatelia, interpreti vážnej hudby a muzikológovia ocitnú v sociálnom prepadlisku... Pripravil MARIÁN JURÍK Snímka autor

Cez Viedenskú bránu za hudbou na Hrad

Bratislavský hrad si píše od 1. 1. 1993 novú stránku vo svojej histórii. Stal sa sídlom hlavy štátu a symbolicky tak nadviazal na iné pamätné obdobie z histórie v 18. storočí, kedy sa hradný palác stal sídlom Alberta Sasko-Tešínskeho, miestodržiteľa Uhorska, manžela Kristíny, dcéry Márie Terézie. Cisárovná veľmi správne pochopila, že dôležitosť tohto postu si vyžaduje aj primerané úpravy hradu, lebo ten mal v najbližších rokoch splňať náročné požiadavky, aké sú kladené na centrá moci a kultúry zároveň. Od r. 1761 sa začali veľké prestavby v hradnom paláci a o 5 rokov sa už mohla rodina uhorského miestodržiteľa presťahovať - hrad sa mohol už výrazne obrazárňou, priestormi na divadelné predstavenia i koncerty. Až do r. 1780 bol bratislavský hrad významným miestom, kde sa okrem politiky výrazne prelínali umelecké vplyvy blízkej Viedne i Budapešti, a o hudobné zážitky iste nebola núdza, keďže dvorský ceremoniál si bez hudby ťažko predstaviť.

Túto malú historickú odbočku (nech mi jej povrchnosť prepáčia historici) si priam vynútil plagátik, ktorý pozýval na jesennozimný cyklus komorných orchestrov „Hudba na hrade“. Vstup cez Viedenskú bránu. Pre porovnanie - aké miesto má hudba na Hrade v súčasnosti? Zainteresovaní čitatelia HŽ to vedia - teda sa môžeme priamo sústreďiť na podujatie, organizované Spolkom koncertných umelcov pri SHÚ. Od 17. 9. 1993 sa uskutočnilo 7 koncertov (Prvý recenzujeme nižšie). Druhý večer patrilo Trávníckovému kvartetu a Mariánovi Lapšanskému. V temer plnej hudobnej sieni zahráli ako prvú skladbu Haydnove Kvarteto op. 64 „Škovránčie“ s uhladenou noblesou, pozoruhodne vypracovanou motivickou prácou a s presnou súhrou. Haydnove kvarteto vystriedala Zeljenkova skladba Musica slovacca, ktorú autor pôvodne komponoval pre SLUK. V úprave pre 4 nástroje sme však počuli plnokrvné dielo „novej folklórnej inšpirácie“, vyžarujúce zásluhou Trávníckovcov trblietavú atmosféru slávnych primáškych solí i jednoduchú silu slovenskej melodickosti. Vrcholom tohoto koncertu bolo uvedenie Dvořákovho Kvinteta A dur op. 81, ktoré svojím obsahom nadviazalo na prvky optimizmu obsiahnutého v predošliých

povýšil na princíp a z neho odvodil podobu interesantnej ostinátvej témy. Jej hladký priebeh bol racionálne rozrušovaný presunom akcentov tak, že vo výsledku pôsobil ako prvok náhodnosti, či neurčitosti. Úzky intervalový ambitus témy prispel ku výslednému dojmu, akoby bol tento hudobný priebeh ľudskou pamäťou ťažko zachytiteľný na prvý raz. A predsa, dielo ako celok si opantávalo poslucháča cez interpretáciu a napätie vyplývajúce z tajomného priebehu diela. Ostinató nezadržateľne smerovalo ku veľkej gradácii a vtipnej pointe. Treba si to vypočuť.

Na tom istom koncerte sa predstavilo klarinetové duo dvoch Jozefov Luptáčikovcov (st. a ml.). Otec a syn predniesli spoločne Kozertstück op. 113 od F. Mendelsohna-Bartholdyho a už od začiatku bolo jasné, že v tomto duu je partnerstvo už temer vyrovnané, a to nielen v súhre a technickej vyspelosti, ktorá je prvým predpokladom spoločnej hry. So záujmom som si vypočula Debussyho Premiére rhapsodie v podaní mladšieho klarinetistu. Toto dielo je v skutočnosti určené pre mladých hráčov, Debussy ju v roku 1910 skomponoval pre klarinetovú súťaž parížskych konzervatoristov. Napriek popularite v úprave pre orchester, tu zažiarila v pôvodnom obsadení pre klarinet a klavír (E. Mazanovská). Jozef Luptáčik (ml.) citlivo stvárnil poetickú tému rhapsodie, vycítil jej vnútorný pulz a tvorbu tónu, navodil adekvátny sonórny zvukový priestor, v ktorom vynikol aj celý rad pekných detailov. Jozef Luptáčik st. zavŕšil vystúpenie uvedením jednej z dvoch Sonát op. 120, vybral si č. 2 Es dur. (Zhodou okolností vznikla táto sonáta pred sto rokmi, v júli 1893 pre vynikajúceho dobového klarinetistu Richarda Mühlfelda. Brahms a Mühlfeld premiérovali obe sonáty v Lipsku a iných nemeckých mestách). V Brahmsovej tvorbe stojí už na sklomku jeho života, ako jeden z posledných majstrovských komorných kusov, pre interpreta dáva veľa možností upozorniť na krásu tohto nástroja, i prejavíť vlastnú virtuozitu. Čiste teoreticky k napísaniu tretej sonáty pre klarinet mohol inšpirovať aj výkon J. Luptáčika st.

Na štvrtom koncerte (28. 11.) dostali priestor huslista Ewald Danel a klaviristka Zlatica Poulová. Polorecitál Z. Poulovej obsahoval pekne vypracované Brahmsove Balady op. 10 č. 1 a 3, Fantázie op. 116 a Debussyho Estampes (Rytiny). O Rytinách napísal Debussy priateľovi: „Skomponoval som tri skladby pre klavír, na ktorých sa mi páčia hlavne názvy: Pagody, Večer v Granade, Záhrady v daždi. Keď človek nemá na to aby cestoval, musí si to nahradiť predstavivosťou.“ Či už to Debussy myslel tak alebo onak, je faktom, že tri klavirne rytiny dokonale evokujú hudobnými prostriedkami tri rôzne svety. Vystriedanie orientálnej pentatoniky so španielskou habanérou vynikne ešte viac, keď cyklus finalizuje v toccatovej spríske francúzskych Záhrad v daždi. Debussyho Rytiny v podaní Z. Poulovej svietili ľahkosťou, farebnou škálou, delikátnym tónom, ale i dôraznosťou na pravom mieste. Ako klavírna partnerka Ewald Danela opäť potvrdila svoju povest spoľahlivej a inšpiratívnej komornej hráčky. Huslista E. Danel si vybral z romantického repertoáru dva veľmi vďačné krátke cykly J. Sibéliusa (4 kusy pre husle a klavír), J. Suk 4 skladby op. 17. Pre obe diela je príznačná emocionálna rôznorodosť, tempové a dynamické nečakané zvraty. V Sibeliiovi navyše poetický program vedie poslucháčovu predstavivosť od bukolickej pohody Na pastvinách, cez dramaticky mnohovravnú Baladu a vtipnú Humoresku ku zvláštnej, impresívnej časti Zvony, ktorá v mnohom pripomína jemné impresionistické opusy. E. Danel vdychol každej časti svojou zanietenou interpretáciou primeranú podobu, každá zo skladieb dýchala vlastným hudobným tepom a atmosférou. To isté možno povedať aj o Sukových 4. skladbách op. 17: výrazovo vybitená Balada, obťažkaná osobitou sukovskou lyrikou, kontrastovala s vitálne zahratým Appassionatom. Živé muzikantstvo a prirodzený temperament preukázali interpreti obzvlášť v záľudnej Burleske.

Zaujímavým spestrením cyklu bolo vystúpenie žilinských umelcov (5. 12.) - F. Figura, M. Davidová - husle, R. Harvan -

violončelo, J. Figura - flauta, B. Figurová - klavír, čembalo. Ťažiskom prvej polovice ich koncertu boli diela raného a vrcholného klasicizmu - boli to sonáty pre rôzne tri nástroje, v ktorých je každý part priehľadný a súhra všetkých veľmi dôležitá: diela vyznačujúce sa ľahkosťou a pôvabom ranoklasických trií, (F. Figura, M. Davidová, R. Harvan). Žilinským umelcom sa táto časť koncertu veľmi vydarila, no mňa viac presvedčili v 2. časti. V Bázlikových 5 skladbách pre flautu a klavír (J. Figura, B. Figurová) som rovnako ako flautistu ocenila výborný výkon klaviristky, najmä v 3. časti Allegro con brio s náročným partom klavíra. Vydarená bola aj Sonáta pre flautu a klavír od F. Poulencu, predovšetkým ľahúčke, radostné Allegro a virtuózne Presto, s náročnou sadzbou v klavíri i flaute, zahraté s vtipom, nadhľadom.

K vrcholným polorecitálom cyklu patrilo vystúpenie klaviristky Zuzany Paulechovej (napriek obviazanému zápästiu). Zo štyroch

cit pre ruský melodický lyrizmus vyvážený rachmaninovským appasionatom. Sonáta g mol v ich podaní zaujala od prvých tónov premyslenou koncepciou detailov i celku, dynamicky, frázovania aj vytrúbenej komornej súhry.

Ak by som teraz napísala, že cyklus mal svoju prirodzenú gradáciu, bola by to pravda, no mohlo by sa zdať, že koncerty z prvej polovice v niečom zaostávali za ostatným. A to z hľadiska koncertného návštevníka nie je pravda. Hradné koncerty majú svoje - síce nie veľmi početné - ale stále publikum. Azda podrobnejší program na hlavnom plagáte by bol prítiahol viac ľudí (lebo tých bola väčšina) do hľadiska. Ale aj to je iba hypotéza, lebo Vianoce boli pred dverami... Pre úplnosť treba dodať, že hradné nádvorie sa zopárkrát v nedeľu zaplnilo deťmi, folklórnymi súbormi, spevom, tancom, predajnými stánkami s pôvabnými naivnými výtvarnými výtvarmi postihnutých detí, ľudovej tvorby s vianočnou te-

Otec a syn Luptáčikovci

Snímky M. Jurík

Impromptus op. 90, ktoré uviedla na úvod, dýchalo čaro romantických miniatúr, stvárných s objavným ponorom do sveta Schubertových melódii a hudobnej poézie. Prostá melódia, či iný jednoduchý nápad sa v jej podaní menili na zhmonenú hudobnú myšlienku, drobnokresba neohrozovala veľké celky a aj v tých známejších impromptu (Allegretto) zneli akoby nové melódie. V Ravelovej Sonatine klaviristka v jasných kontúrach stvárnila jemné farby troch častí, s dôrazom na vnútorný emocionálny kontrast. Osobitne zaujala v Paulechovej podaní Janáčkova Sonáta 1. 10. 1905 (Predtucha, Smrť). V nej osobitým spôsobom spojila svoj zmysel pre drobnokresbu Janáčkovej hudobnej reči a z nej vyvierajúcej expresívnej, dramatickej, až tragicky vyhrotenej vízie a predtuchy.

Viac ako kontrastným bolo vystúpenie Brass Quinteta Bratislava v 2. polovici tohto koncertu. Súbor oslávil v minulom roku 10. výročie trvania a tak dramaturgia ich koncertu bola akýmsi štýlovým prehľadom ich repertoáru. Umelecký vedúci E. Culinka skladby vždy stručne uviedol a nebolo to na škodu, lebo tieto cykly nemávajú textovú prílohu ku programu. Netradičné nástrojové obsadenie (plechové dychové nástroje) umožňuje súboru hrať mnoho interesantných úprav známych i neznámych skladieb v rozpätí niekoľkých storočí. Na koncerte odzneli diela od J. Dowlanda, Purcella, Händela, Dvořáka, Griega, až po náročnú úpravu Mozartovho Tureckého pochodu, v tempe presto-prestissimo. Publikum vďačne prijímalo ich spontánne muzicírovanie, živý temperament a ocenilo aj prítiaživý program.

Záverečný koncert 19. 12. pripomenul aspoň sprostredkovane blížiacu sa predvianočnú atmosféru. Organový polorecitál Vladimíra Rusó nebol síce v duchu „a la pastorella“, no plne ho nahradili diela starých talianskych majstrov - organistov - C. Antegnatiho, C. Merula (organistu u sv. Marka), G. Frescobaldiho (organistu u sv. Petra v Ríme) a Barbarda Storaceho. Práve výber z tvorby Storaceho (Toccata, dva Ricercary a Pastorale) patrili k najpôbivejším. Vyvrcholením celého cyklu Hudba na hrade bolo záverečné vystúpenie violončelistu Jána Sláviky a klaviristu Mariána Lapšanského v rozľahlej sonáte S. Rachmaninova (g mol, op. 19). Obaja hráči sa zaskveli vo výbornej forme na ploche 40-minútového hudobnej drámy, zvanej sonáta. Vysoká kultúra tónu, kultivované kantabile,

matikou, s anjelikmi, jedličkami a Jezuliatkami. Slovom - malé vianočné trhy - a s Bratislavčanmi, ktorí prišli v nedeľu podvečer na Hrad nakúpiť, ale nie na koncert. To nič, možno o rok to bude naopak a tóny koncertu na prvom poschodí budú „rušiť“ kupujúcich na nádvorí a tí zabľúdia... Napriek tomu, že som koncerty absolvovala bez potreby vypíť si kávu alebo čaj, nepochybujem o tom, že najmä v zimnom období by takú možnosť uvítali mnohí návštevníci, o vhodnej šatni nevraviac. Ale to sú podružnosti, ktoré nepatria do kompetencie usporiadateľov cyklu.

Koncerty na Hrade, poriadané SKÚ pri SHÚ rozhodne patria medzi vzácné živé aktivity hradného paláca popri jeho oficiálnom poslaní. Sú dokladom toho, že umenie tu žije nie iba v muzeálnych exponátoch.

MELÁNIA PUŠKAŠOVÁ

♦ ♦ ♦

Cyklus koncertov Hudba na Hrade „odštartovala“ trojica mladých umelcov - mezzosopránistka Silvia Sklovská, klaviristka Mária Heinzová a Daniel Buranovský.

Silvia Sklovská je typom všestranného umelca. Vie rovnako zaangažované, presvedčivo a štýlovo ojazstne predniesť Monteverdiho Addio Roma z Korunovacie Poppey ako aj napríklad Fallove piesne. Sedem národných španielskych piesní od M. de Fallu bolo vrcholom jej vystúpenia. Vedela veľmi citlivo, ale zároveň s temperamentom a zdravou dávkou muzikality vystihnúť ich španielsky kolorit, plný tepla, slnka, vášne a citu. Rovnako suverénna bola Sklovská v áriách z Bizetovej Carmen a z Verdiho Maškarného plesu (Ulrika). Jej partnerom na klavíri bol Daniel Buranovský, ktorý je výborne technicky disponovaný a adekvátne vykresľuje atmosféru tej-ktorej piesne alebo árie.

Mária Heinzová sa predstavila s kompozíciami Haydna, Schumanna a Chopina. V Haydnovej Sonáte F dur dominoval jemný a citlivý prístup, ktorým dobre odtienila Haydnovu prostú hudobnú výpoveď. Dva z fantastických kusov R. Schumanna zazneli v podaní, ktoré výstižne charakterizovalo ich štýlovú podstatu. Schumannov romantizmus kreovala Heinzová ako umiernený, nie rozkošatený. A to je dobre. Korektne vyznel v podaní umelkyne aj Chopin (Valček f mol a cis mol a Balada F dur), aj keď si viem predstaviť interpretáciu s väčšou dávkou umiernenosti.

MILOSLAV BLAHYNKA

Zuzana Paulechová

skladbách. Najmä klavírny part M. Lapšanského mal výrazný podiel na rozšírení výrazových možností diela. Dvořák komponoval kvinteto vo veľmi priaznivej osobnej pohode a tento fakt zanechal trvalé stopy na vnútornej atmosfére skladby. Nazdávam sa, že hrať Kvinteto A dur musí byť povznášajúce aj pre samotných interpretov, práve kvôli vyžarujúcej optimistickej energii. Trávníckovo kvarteto spolu s klaviristom M. Lapšanským vystihli duchovnú iskrú „letného“ kvinteta a uplatnili v ňom impozantnú šírku výrazových nuansí. Zaujal ma spôsob, ako sa hudobný tok odvíja od strhujúcej hlavnej myšlienky 1. časti. Priam nezabudnuteľná bola Dumka, kde dvořákovská melanchólia prerástla živé do variačnej formy, smerujúcej až k tanečným rytmom. Strhujúce Scherzo (vlastne furiant), ale najmä Finále ma utvrdili v tom, že toto dielo mohlo byť napríklad inštrumentované pre veľký orchester. Je tam množstvo nosných myšlienok, v hustej sadzbe sa prelínajúce náročné party, klavír súperí so sláčikmi a celou časťou sa tiahne akýsi symfonický „drive“, ktorý interpreti vynikajúco podčiarkli. Bolo to vlastne „symfonické finále“ a obojsmerný pôžitok z hrania i z počúvania.

Na treťom koncerte (21. 9.) sa stretli milovníci organovej hudby (F. Klinda) a citelia klarinetu. Klindov polorecitál bol jediný zameraný iba na hudbu XX. storočia. (A. Schnittke, A. Ginastera, O. Messiaen), ale najmä zaznela jediná premiéra v cykle, Ostinato od Ilju Zeljenku. Skladba sa vyznačuje typickou črtou Zeljenkových nielen krátkych diel - prvok hravosti (zdanlivej)

JOSÉ CARRERAS: SPIEVANIE S DUŠOU

Liečenie v Barcelone

18. júla, v sobotu ma previezli rakúskym lietadlom záchrannej služby z Innsbrucku domov. Sprevádzal ma Alberto, ktorý sa v predchádzajúcich dňoch odo mňa nepohol ani na sekundu. Spočiatku sme váhali, či sa liečeniu leukémie nemám podrobiť v Paríži, no potom sme sa predsa len rozhodli pre Barcelonu.

Po prvej prete, lebo Cyril Rozman v Hospital Clinico patrí k popredným svetovým hematológom, po druhej, doma mi rodina mohla lepšie pomáhať a mohla byť stále pri mne.

Hneď na druhý deň sa začalo s chemoterapiou.

Bolo mi omnoho horšie, ako som predpokladal, pretože môj imúnny systém už prakticky nefungoval. A tak sa okamžite stalo to, čoho sa lekári obávali: dostal som zápal pľúc s vysokými horúčkami - môj život bol ohrozený. Len silnými liekmi podarilo sa horúčky zraziť, nateraz ma zachrániť. Dlho som ležal v sterilnej izbe, nesmel som prijímať návštevy, od vonkajšieho sveta som bol prakticky úplne izolovaný. Najnebezpečnejšia infekcia by mohla mať smrteľné následky. Akútna lymfoblastická leukémia je choroba, ktorá - ak sa nelieči - má za následok smrť v priebehu pár mesiacov, v horších prípadoch i v priebehu niekoľkých dní. Ide o ochorenie kostnej drene, v ktorej sa vytvárajú všetky krvné bunky ľudského organizmu. Zákerne na leukémii je, že rakovinové bunky plávajú v tekutom médiu, v krvi. Preto ich nemožno zasiahnuť ani radiologickou ani chirurgickou liečbou.

Podávaním tzv. preparátov pre bunky jedovatých, možno sice dosiahnuť dlhodobšie zlepšenie, tzv. remisie. Len veľmi zriedkavo sa vyskytne ideálny prípad - kompletná remisia. Najväčšiu šancu na uzdravenie dáva transplantácia kostnej drene. Dovtedy ale musí pacient prejsť trnistou cestou. Je to zvláštne, počas celého tohoto času som sa nikdy nebal, že by som mohol zomrieť. So svojím osudom som sa síce vyrovnal, ale to ešte stále nie je dôvod vzdávať sa. Duševné stavy pravdaže veľmi kolúšu. Jeden deň sa človek cíti úboho, na druhý deň zas oveľa lepšie, niekedy dokonca veľmi dobre. Tak to už býva u každého človeka. Rozhodujúce však bolo toto: Občas som si sice myslel „Už nevládzem!“, ale nikdy „Už nechcem!“.

V prvej fáze liečenia som si pripomínal jeden múdry výrok nemeckého filozofa Friedricha Nietzscheho, ktorého si mimochodom veľmi vážim. Jeho veta ma sprevádzala celé nasledujúce mesiace:

„Treba spútať fantáziu chorého, aby netrpel viac myšlienkami na chorobu, ako chorobou samotnou.“

Spútať fantáziu, to bolo ono! Obmedziť ju, potlačiť, ovládnuť - ak to vôbec človek dokáže...

Len neupadnúť do sebaľutovania, len nenarikať nad sebou samým, len neplakať nad strašným osudom!

Kto to robí, je už napoly stratený.

Je celkom prirodzené, že človeka v prvom

rade prenasleduje otázka: „Prečo práve ja?“ Človek hŕta, dumá a nájde odpoveď:

„To je práve tá lotéria! Veď všetci žijeme s rizikom. Platím teraz za to dobré, čo mi život dal, alebo aj za to, že som nič dobré neurobil? A je to naozaj tak? Skutočne som sa niečím previnil, že som teraz za to potrestaný?“

Potom som videl iných pacientov, trojročné deti, ba dokonca niekoľkomesačné bábätká. Za čo musia platiť ony? Predsa nemohli nič spáchať, sú to skrz-naskrz nevinní ľudia.

A porovnávam. Veď som sa mal vlastne dobre, polovicu svojho života som prežil bez vážnejších zdravotných problémov... Čo mi pomohlo? Myslieť na to, že čoskoro už nebudem mať to, čo by som mohol stratiť. To mi dodávalo silu a posilňovalo moju vôľu v túžbe prežiť. Deti, rodina, ľudia, ktorých mám rád, povolanie, hudba - za to všetko som chcel bojovať ako lev. To všetko mi musí zostať -

bola enormná účasť celého obyvateľstva na mojom osude. Nemyslím, samozrejme, všade slediacich novinárov a fotoreportérov, kvôli ktorým musel Alberto dokonca angažovať dvoch strážcov, aby im blokovali prístup do mojej izby. Bolo to neuveriteľné množstvo listov a telegramov z celého sveta. Kráľovská rodina, špičkoví politici z mnohých krajín, priatelia, kolegovia umelci, divadelní riaditelia a tisíce priateľov opery mi dodávali svojimi prejavmi veľmi mnoho sily. Marilyn Hornová, ktorá mala vtedy v Barcelone piesňový večer, mi napríklad poslala na kliniku takú gigantickú kyticu, že všetky sestričky na oddelení boli na týždeň zásobené kvetmi. Alebo Grace Bumbryová, tá mi na svojom koncerte vo Viedni venovala jednu pieseň. Nespočetné gestá tohto druhu, hoc boli akokoľvek maličké, znamenali pre mňa veľa, veľmi veľa.

S mojím hospitalizovaním v Hospital Clinico nastali aj pre moju rodinu ťažké časy. Po celé tie týždne a mesiace bol vždy niekto v mojej blízkosti. Vo dne, v noci. Aj vtedy, keď som kvôli nebezpečenstvu infekcie musel ležať v úplne sterilnom prostredí. Bola tu len jedna jediná možnosť, vidieť sa cez sklenené dvere, baviť sme sa mohli iba po telefóne. Už som spomenul, že v našej rodine je každý pre každého tu. Lež takýmto intenzívnym spôsobom to ešte nikdy nebolo potrebné. Hoci som viackrát všetkých uisťoval, že ma môžu spokojne nechať samotného, že si poradím, bol som pravdaže neobyčajne šťastný, že som v hociakom chvíľu mal niekoho z rodiny pri sebe, s kým som sa mohol porozprávať.

Kytička od malej Bratislavčanky

Snímka TA SR

vŕtkal som si do hlavy každý deň, ustavične a neprestajne.

V prvých dňoch v Hospital Clinico som vôbec nebol schopný dať sa odpútať čítaním. Chýbala mi potrebná koncentrácia. V izbe stál televízor s videorekordérom, mal som so sebou aj pásky a kazety. Ale na nič som skutočne nemal chuť. Vari s výnimkou telefonovania. Pri posteli som mal telefón a mohol som hovoriť s ľuďmi z celého sveta, no pánboh zaplať, oni mňa volať nemohli. Odjakživa som vášnivo rád telefonoval a tejto mojej povesti som nezostal nič dlžný.

Čo ma takmer úplne vyvádžalo z miery,

Pre rodinných príslušníkov je to často nekonečne komplikované byť v blízkosti, mať čas. Všetky organizácie na celej zemeguli, ktoré sa usilujú uľahčiť život príbuzným chorého, majú preto môj obrovský rešpekt.

Prvá chemoterapia trvala od 20. júla do 10. augusta. V tomto období, keď sa do tela, svojím spôsobom, pumpuje jed, človek sa cíti vskutku mizerne. Stavby slabosti, permanentný pocit nevoľnosti. Vracanie, hnačky. Medzitým sa neustále odoberajú a kontrolujú vzorky kostnej drene. Šancu na vyzdravenie v podstatnej miere ovplyvňuje skutočnosť, či sa dostavia remisie, či sa tvoria ďalšie nové

rakovinové bunky. Ak sa po prvej chemoterapii opäť objavia rakovinové bunky, pre pacienta je to zlé. V mojom prípade to bolo našťastie tak, že žiadne nové neboli objavené. Takýto nález je z 12. augusta - je to dátum, ktorý si naveky zapamätám.

Asi po desiatich dňoch som sa natoľko zotavil, že som sa mohol presťahovať do Clínico Quiron. Tam som sa musel podrobiť operácii čeluste; išlo o ten zub, pri zápale ktorého to zdanlivo všetko začalo. Na klinike som zostal dva dni, prípad bol dosť komplikovaný. Veď v mojom stave bola aj tak akákoľvek operácia mimoriadne nebezpečná. Všetko však prebehlo hladko, konečne som mohol ísť o pár dní domov.

Medzitým som sa už začal veľmi podrobne informovať o svojej chorobe a o tom, ako mienia lekári postupovať v ďalšom liečení. Chcel som celkom presne vedieť, čo sa bude ďalej diať, s čím musím hovoriť.

Čestne sa priznávam, že som mal strach z toho, čo ma ešte čakalo. Súčasne som sa však pokúšal potlačiť tento strach, odsunúť ho tým, že som si stále častejšie hovoril:

„Jednoducho musíš prejsť týmto peklom, nič iné ti nezostáva. To je cena za to, že sa možno čoskoro budeš mať zasa lepšie. Nie je to nič iné, len jedno strašné obdobie, potom bude všetko nádherné...“

Svojimi pocitmi som bol však na svetelné roky vzdialený od „nádherných vecí“. Boli tu predovšetkým tie verejné diskusie o mne a o mojej chorobe. Nadobúdali som dojem, že jedny noviny odpisujú nepravdy od druhých, až z toho napokon vznikne nová prekrúcanina, ktorú zase niekto iný šíri ďalej atď.

Španielske noviny a agentúry priniesli okrem iného špekulácie o pripravovanej implantácii zdravej kostnej drene a upozorňovali na to, že tento postup je možný len vtedy, ak by sa našiel vhodný darca... Na klinike i u nás doma sa hlásilo nespočetné množstvo ľudí z celého sveta, ktorí sa núkali ako darcovia, lebo mi chceli pomôcť... Jedna rozhlasová stanica vysielala interview s potencionálnymi darcami. Bola medzi nimi aj jedna pani zo Seville. O klasickú hudbu, ani operu sa síce nezaujímal, ale chcel darovať kostnú dreň, pretože by bolo strašné, keby musel zomrieť taký slávny Španiel ako je Carreras!

Získať vhodného darcu kostnej drene sa rovná povestnému hľadaniu ihly v kope sena. Predpokladom transplantácie kostnej drene je totiž znášanlivosť tkaniva darcu a príjemcu. Túto znášanlivosť však garantujú len jednovaječné dvojčatá, u celkom normálnych súrodencov by totálna zhoda bola viac ako náhodná - a u rodičov sa vyskytuje ešte zriedkavejšie. Najväčším problémom bol však čas a s ním spojené náklady. Transplantácia by sa mala vykonať relatívne rýchlo po vypuknutí choroby.

V mojom prípade bolo čoskoro jasné, že v rodine niet ideálneho darcu. Ani Alberto, ani Mária Antónia, ani môj nevlastný brat Jordi, ani otec neprichádzali do úvahy. Najvyššie spoločné hodnoty namerali lekári u môjho syna Alberta - deväťdesiat percent. Ale aj toto bolo primálo, bolo to ešte priveľmi nebezpečné kvôli novej reakcii. Akokoľvek veľké združie byť prednosti transplantácie cudzej zdravej kostnej drene, stále hrozí nebezpečenstvo odmietnutia chorým organizmom.

Veľa ľudí preto i transplantáciu neprežilo. Pre mňa, bolo to už isté, do úvahy prichádzala len autotransplantácia. Na ňu ma mali v nasledujúcich dňoch pripravovať.

Preklad: - mjk -

Nabudúce: Príprava na Seattle. © Kindler Verlag, GmbH, München 1991

Zlatá Toscaniniho taktovka Wolfgangovi Sawallischovi

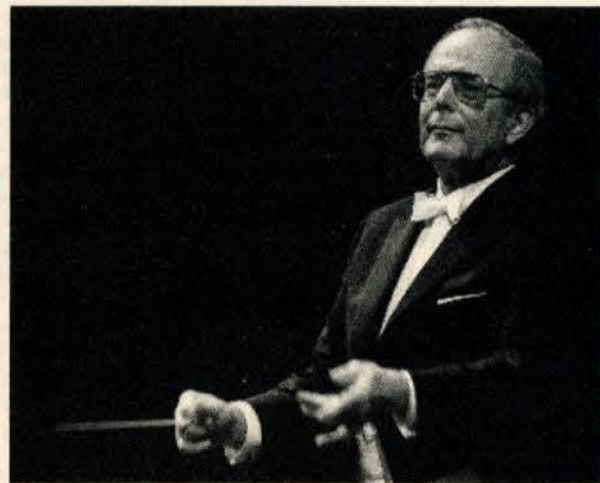
Už po tretí raz pred otvorením opernej sezóny milánskej La Scaly známa zlatnícka rodina Buccellati vyrobila a udelila na návrh špeciálnej odbornej komisie takzvanú Zlatú taktovku Artura Toscaniniho, dirigentovi, ktorý prejavil mimoriadne interpretačné a umelecké schopnosti pri realizácii hudobných produkcií v La Scale. V prvej edícii Zlatú taktovku udelili terajšiemu šéfdirigentovi La Scaly Riccardovi Mutimu, po druhý raz ju dostal dnes už osemdesiatpäťročný Gianandrea Gavazzeni a naposledy ju udelili zahraničnému dirigentovi Wolfgangovi Sawallischovi.

Sedemdesiatročný Wolfgang Sawallisch je významným predstaviteľom nemeckého hudobného života. Pôsobil ako dirigent vo viacerých nemeckých divadlách, ale najväčšia časť jeho umeleckej kariéry sa viaže na Bavorskú štátnu operu v jeho rodnom meste Mníchove. Pôsobil tam vyše dvadsať rokov. Okrem toho bol prvým dirigentom niektorých významných orchestrov ako Wiener Symfoniker, Philharmonisches Staatsorchester Hamburg, Orchester Suisse Romande, NHK symfonický orchester Tokyo a v roku 1993 zanechal Staatsoper v Mníchove, aby nastúpil po Riccardovi Mutim na čelo Filadelfského orchestra. Pohostinne hudobne naštudoval niektoré opery pre milánsku La Scalu a pravidelne spolupracuje s orchestrom La Scaly, ktorý už dvanásť rokov pôsobí i ako filharmonický orchester. Je považovaný za jedného z najlepších interpretov diel dvoch veľkých Richardov - Straussa a Wagnera. V pamäti milánskeho obecnstva v ostatných rokoch zostali

dve vynikajúce hudobné naštudovania Straussovej Ženy bez tieňa a Wagnerových Majstrov spevákov norimberských. Predovšetkým po predstaveniach Ženy bez tieňa ovácie a nadšenie Milánčanov boli bezhraničné. Zaujímavé boli i jeho koncertné vystúpenia s Filharmonickým orchestrom La Scaly a s mladým huslistom Julianom Rachlinom. S týmto orchestrom sa zúčastnil i viacerých zahraničných zájazdov.

Orchester La Scaly rád spolupracuje s Wolfgangom Sawallischom. Považuje ho za dirigenta, ktorý okamžite pochopí kvality telesa, ktoré má pred sebou. Nepreťažuje ho mnohými hodinami skúšok, ale práve v momente koncertnej interpretácie dokáže z neho vytážiť maximálny hudobný efekt. Neopája obecenstvo prebytočným efektom svojho gesta a preto mu talianska hudobná kritika prorokovala, že sa nikdy nestane „hviezdou“. Pre jeho striedmy štýl odievania a vystupovania ho nežná časť filadelfského obecnstva prirovnávala k typickému inžinierovi, kým bývalý šéfdirigent filadelfského orchestra Riccardo Muti bol pre ňu typom „latin lovera“. A ako dirigentská hviezda sa ani nechová. Nerobí rozdiely medzi zástupcami tlače z významných a menejvýznamných krajín ako niektorí jeho kolegovia v Taliansku.

Pri príležitosti preberania Zlatej taktovky, ktorú mu odovzdala Toscaniniho vnučka grófica Emanuella Castelbarco Rezzonico, dirigent Sawallisch vyhlásil: „Hudba je pre mňa životom a denne-denne sa teším, že mám práve plný život hudby. A viete ktoré sú najkrajšie okamihy môjho

Wolfgang Sawallisch

Snímka archív autorky

dňa? Keď sa po vydarenom predstavení, či koncerte vrátim domov a mám pred sebou ešte dve tri hodiny času na štúdium novej partitúry, alebo tej, ktorú už poznám. V tichu noci počujem tóny hudby a vtedy pochopím, akým nekonečným darom je práve hudba. Zostal by som tak i celú noc, keby na mňa druhý deň nečakali povinnosti.

A milánske obecenstvo sa teší na tieto povinnosti. Wolfgang Sawallisch hudobne naštuduje v súčasnej opernej sezóne La Scaly Mozartovu operu Únos zo Serailu.

ANNA PODOLSKÁ, Miláno

Scéna z opery N. Bodnára *Netreba toľko slov*; zľava: J. Havranová, J. Dzuro, V. Hronská, S. Tomová, E. Merheim, L. Pačaj, G. Szakál, O. Korotkov, G. Spišák. Snímka O. Beres

NOVÁ SLOVENSKÁ OPERA V KOŠICIACH

Norbert Bodnár: *Netreba toľko slov*. Pôvodná slovenská opera v dvoch dejstvách. Libreto napísal Ján Pavlík podľa hry P. Zvona Tanec nad plačom. Svetová premiéra dňa 21. januára 1994 v štúdiu SMER v Košiciach.

V Košiciach po dlhšej pauze, keď opera neuviedla jediné pôvodné hudobnodramatické dielo (poslednou premiérou slovenskej opery tu bol v roku 1987 Skamenený J. Beneš) predsa len zasvietila zelená - pre prvú operu Norberta Bodnára - Košičania žijúceho a tvoriaceho v rodnom meste. Operu *Netreba toľko slov* napísal na objednávku ŠD. Svoj pôvodný zámer, v ktorom počítal s veľkým javiskom, musel transformovať na spoločne dohodnutý minipriestor štúdia SMER. Ten napokon spolurozhodol o komornej siluete opery. Jej predlohou bola hra slovenského dramatika Petra Zvona Tanec nad plačom. Hra, ktorej filozofiu nadčasovej platnosti posunul nadaný, len 29 rokov žijúci spisovateľ do roviny komediálnej nadsádzky, obehla pre svoje nesporné kvality - a úspešne - takmer všetky divadlá na Slovensku. Jej poslanstvo, ukázať prstom na neuprimnosť, falos, pretváрку, ktoré medzi nami fungujú stále veselo a časovo neobmedzene, inšpirovalo v slovenskej hudbe už Bartolomeja Urbanca (jeho operu s rovnomeným názvom hry uviedla opera SND v roku 1979). Už Urbancov libretista Július Gyermek vylúčil zo svojho libreta niektoré postavy (napr. Pyska); podobne zredukoval počet osôb, účinkujúcich v opere, aj Bodnárov libretista Ján Pavlík, ktorý však ponechal postavu tajomníka Pyska a myslím, že z hľadiska dramaturgie konal správne. (PhDr. J. Pavlík študoval s Bodnárom na Gymnáziu v Košiciach. V súčasnosti učí filozofiu na VŠE v Prahe. Ako člen Literárneho inštitútu je literárne činný najmä v oblasti filozofie, v ktorej má blízko k fenomenológii - Patočka, Husserl). Kultivovaný situačný humor, plynúci

z textu, pomyselný stret ľudí, ktorých oddeľujú tri storočia, bol imperatívom hudobnej inšpirácie a prostriedkov. Sám Bodnár má blízko - cez vlastnú literárnu tvorbu, najmä poviedkovú (publikoval napr. poviedku *Mladost - pochabosť*), k postupom absurdného humoru, prípadne sci-fi. Bodnárova hudba je polyštylová, so zjavným výsledkom hudobnej syntézy. Prvky neoklasicizmu (až neobaroka) striedajú prvky a postupy hudby tanečnej (tango, valčík), džezovej, popdžezovej, rock and rollovej, dodekafónie, aj aleatoriky (dodekafonický rad použil napr. v postave exaltovaného Básnika, aleatoriku aj v ľudských hlasoch napríklad v zmätočnej situácii 2. dejstva). Tanečné formy mali svoju charakterotvornú funkciu aj u Urbanca. Rozdiel v postupoch oboch skladateľov je však nielen v miere štylizácie, ale aj v zásadne odlišnom skladateľskom natureli a, samozrejme, generačnom odstupe. Postavy, ktoré zostúpili z obrazov v knižnici Kaštieľa - Gróf Richard, Gróf Alfréd, Markíza Silvia - charakterizoval Bodnár ako hudobne neoklasické (miestami som počula aj typ vivaldiovského koncerta grossa). Postavy súčasnosti zas hudobne diferencoval prostriedkami neskorého romantizmu (riadiť Kráľ), tanečnými formami - tangom (pani Kráľová), rock and rollom (Peter Kráľ), pop džezom (Adela), valčíkom (Pyska), pochodom (Inšpektor Trdlik). Pravdepodobne najťažšie bolo hudobne zobraziť sluhu Barnabáša, ktorý de facto vyvrcholuje operu v jej filozofickom podtexte i zámere. Aby opera na tomto mieste dostala správny dramaturgický ťah, keď Barnabáš prvý raz prehovorí - zaspieva, aby poslanstvo nosných myšlienok opery zrazu nestalo trčať kdesi na polceste, zabité trebars i formou, ktorá by v danej situácii vyznela falošne, sentimentálne. Tejto hrozbe sa Bodnár vyhol dosť obratne. Nechcel náhle zväžnieť (bolo by to

odporovalo celkovému duchu jeho hudby), ostal v štylizovanej polohe jemného humoru a pre veľký výstup (pieseň) Barnabáša zvolil vážnejší valčík.

„Netreba toľko slov“ - toto čarovné zaklínadlo (i názov opery) má vlastný, do uší ležúci hudobný motiv, ktorý ako ideá fixe sa prelína operou. Jeho nositeľom je Gróf Richard. Orchester hráčov, inštrumentovaný pre 18 nástrojov, citlivo naštudoval a s javiskom zosúladoval Boris Velat. Prioritu sólového nástroja určil skladateľ tube (hral veľmi dobre Róbert Hamza, poslucháč Konzervatória), ktorá sa ako cantus firmus podieľa na akcentácii bezprostredného humorne ladeného tónu partitúry. Popri džezovej súprave bicích, popri tube a ďalších sólovo obsadených nástrojoch (kontrabas, hoboj, flauta atď.) dominovalo čembalo (spinet - spoľahlivo ho ovládala N. Korotková.) Jeho zvuk nielenže ozvláštnil tónbor orchestra, ale bol funkčným v ariózach i recitatívach, tvoriacich konštrukčnú súčasť uzavretých čísiel opery. Orchester sa tiež podieľal na charakterizácii niektorých typických miest opery, najmä spôsobom hry na nástrojoch. Režisérka Blažena Hončarivová, hosťujúca Košičanka, skonkrétnila nadsádzku s citom pre mieru javiskového obrazu aj jeho jednotlivosti (slu-

chová trubica Kráľovej, strelecký terč v obraze Barnabáša, patetizmus Básnika a tejto intencii aj zodpovedajúce stvárnenie Gabriela Szakála a mnoho ďalších, vrátane rekvizity bývalej československej vlajky v záverečnom ansámble).

Jej réžia mala zmysel i logiku vecí, priznávajú partnerstvo Bodnárovej hudbe. Aj spolupráca režiséry s výtvarníkom Jánom Hončarivom a. h. choreografkou Elenou Záhorákovou a. h. bola inscenácií viditeľne prospešná. Očividne sa na jej úspechu podieľali sólisti, ktorí svoje postavy individualizovali v súlade s hudobnou charakterizáciou a režijnou koncepciou. Vokálnu sadzbu niektorých postáv neodhadol skladateľ vždy ideálne, najmä ak myslíme na vzťah textu a hudby či inštrumentácie a ľudského hlasu. Výborne si počínala Viera Hronská (pani Kráľová), zrozumiteľný, typologicky výstižný bol Juraj Šomorjai (Aristid Kráľ), bezprostredne pôsobila vokálne svieža Svetlana Tomová (Adela), dobre sa zapísal Jozef Dzuro (Peter). Podlizavosť tajomníka Pyska vystihol Július Regec, byrokratickú mániu Inšpektora Trdlika spodobil Ladislav Pačaj, patetický rozmer Básnika sedel Gabrielovi Szakálovi. Gróf Richard presvedčivo Olega Korotkova, Gróf Alfréd Emila Merheima a senzitivná Markíza Silvia Jany Havranovej boli homogénnym spoločenstvom pri pomyslenej konfrontácii starého s novým. Jej predelom bol Barnabáš (stvárný Gejzom Spišákom) so svojim osobitým mravným krédom.

Opera *Netreba toľko slov* bola teda vcelku úspešným štartom N. Bodnára v rámci slovenskej hudobnodramatickej tvorby, v žánri komikkej opery, v ktorej nezaprel ani svoj rukopis, ako ho poznáme z oblasti jeho komornej a symfonickej tvorby.

DITA MARENČINOVÁ

Pražský Nabucco prínosom

Ako Bratislavčan, odsúdený už 28. rok prijať (alebo ignorovať) dramaturgický znetvorenú, drasticky krátenú a hudobne zošmirovanú produkciu Nabucca, vítam každú príležitosť vypočuť si tento skvost raného Verdiho v pôvodnej verzii. Po dvoch ďalších slovenských a varí štyroch českých som si na jeho premiéru zúčastňoval do Prahy.

Tamojšia štátna opera naplnila svoje ambície veľkého repertoárového divadla razantne, takže za krátky čas temer úplne vymenila repertoár bývalého Smetanovho divadla. Všetky tituly študuje v origináli (po Beethovenovej Leonore a Nabuccovi prídte na rad Carmen, Zásnuby v sne od pražského rodáka Hansa Krasu a Aida) a využíva medzinárodný kolektív interpretov.

Inscenácia Verdiho Nabucca bola pre mňa nečakaným prekvapením. Po viac než spornom Maškarnom bále uviedla štátna opera po každej stránke čisté, precízne a kvalitné predstavenie. Jeho režisérom je Karel Němec, Wasserbauerov brnenský absolvent, neskorší asistent J. Herza, ktorý žije a pôsobí v nemecky hovoriacom divadelnom prostredí. Predložil veľmi jasnú, zrozumiteľnú a dramaticky vypointovanú predstavu Nabucca, spájajúcu monumentálnosť masových scén s drámou postáv. K javiskovému efektu a psychologické sile výpovede nepotreboval žiadne dobové ornamente, vystačil s niekoľkými symbolmi, rekvizitami a svetlom. Najplastickejšie mu vyšla postava Abigaille: odhalil jej povahu vo viacerých rovinách, pričom dominantnú vlastnosť, túžbu po moci, zvýraznilo viacero momentov. Napríklad v závere 3. obrazu, keď sa Nabucco v stave šílenstva zrúti a stráca korunu, Abigaille - pri sugestívnom nasvetlení - zbadá pohoďený symbol moci a siahla po ňom s priam extatickou vášňou. Podobných charakterotvorných príkladov nájdeme v Němcovej réžii viac, sú vždy organicky späté s hudbou a dejom.

Štylovo korektné a výrazovo nuansované hudobné nastudovanie pripravil rakúsky dirigent Johannes Wildner. Škoda, že jeho pôsobenie na čele filharmónie v Košiciach nevyužila tamojšia opera. Je to plnokrvný muzikant, ktorého gesto aj keď navyonok nevytvára noblesnosťou, je sugestívne a presné. Tempá zodpovedali duchu ranoverdijskej partitúry, nechýbal kontrast medzi áriami, ensembliami a cabalettami. Výrazové vypracovanie sólistických kreácií a zborov (Zbor štátnej opery a Pražský mužský zbor) znieslo medzinárodné kritériá.

Objavom inscenácie je doteraz neznáma, v Čechách žijúca ukrajinská sopranistka Tamara Kucenko ako Abigaille. Je otázkou krátkeho času, kedy ju agenti objavujú, pretože táto umelkyňa má pre taliansku dramatickú koloratúru všetko: veľký rozsah, dravé výšky, pevné stredy a tmavé, prsné hlby. Vie spievať legato i mezza voce, extrémne výšky pokiaľ raz v pianissime, inokedy s nesmiernym dramatickým atakom. A navyše, je skvelou herečkou. Nabucco Richarda Haana si aj tentokrát technicky poradil so všetkými ťažkosťami partu, tvoril v intenciách štýlu, no výrazovo bol proti partnerke o odtien monotónnejší. Nikolaj Marčenko (Zacharás), ďalší zahraničný sólista štátnej opery, je talent so zaujímavým, pomerne objemným, zrnitým basom. Po interpretačnom dobrušení roly môže s ňou preraziť lokálny rúček. Valentin Prolat, rovnako z bývalého ZSSR (t. č. angažovaný v pražskom ND), je pre Ismaela vybavený kovovým tenorom, sympatizujúcim s talianskym vokálnym slohom. České farby v stredných rolách obhájila Jirina Přivratská ako lyricky kultivovaná Fenena a Ladislav Mlejnek v postave Veľkňaza. PAVEL UNGER

Bystričania deťom

Za osožný dramaturgický ťah štátnej opery v Banskej Bystrici považujem uvedenie opernej rozprávky TIBORA FREŠU MARTIN A SLNKO. Od jej bratislavskej premiéry a prvého bystrického nastudovania (obe roku 1975) uplynuli temer dve desaťročia, nuž núka sa príležitosť zhodnotiť dielo s odstupom času, bez eufórie, sprevádzajúcej prírastok do slovenskej opernej spíshy.

Zastávam názor, že Frešova opera i dnes plne obtoži a jej kladné prijatie nebolo iba zdvorilostným aktom voči poprednému dirigentovi opery SND. Martin a slnko je kompozícia, v ktorej sa snúbi folklórna inšpirácia s autentickým spracovaním motívov a ich dotvorením v ústretovo modernej poetike. Frešova hudobná dikcia je zrozumiteľná, nevnučuje sa za každú cenu, má pestrú paletu situačných farieb a nálad. Silnou stránkou opery je jej proporčné členenie, jednoducho nemá zdĺhavé, či nudné plochy. Textová kniha (libretisti A. Braxatorisová a B. Kriška) s prirodzene zakomponovanou moralitou, rešpektuje základné parametre rozprávky, je nasiaknutá ľudovou múdrosťou, jednako však cítiť, že ide o útvar špecificky operný.

Bolo by naivné domnievať sa, že inscenoval transparentný príbeh je pre režiséra jednoduchou záležitosťou. Tvorcovia, ak chcú byť hodnoverní, musia reflektovať

celkový spoločenský a technický vývoj, jednoducho fakt, že za dve desaťročia sa rozšíril obzor detí i spôsob ich hier. Režisér Martin Bendík a výtvarníčka Mária Zubajová si uvedomili, že cesta kresby iluzívnej žánrovej krajinky, vyšperkované ornamentami, dnes pôsobí anachronicky. Hľadali teda náhradu v takom riešení, ktoré by nepodcenilo obrazotvornosť detského diváka, no súčasne svoj výklad nezablokovali príliš prešpekulovanými postupmi.

Nazdávam sa, že zdravá stredná cesta im vcelku vyšla. O pompéznejšiu show v scénach nadreálnych sa vari ani nesnažili (limity priestorové a v neposlednom rade i ekonomické by ju ani nezniešili), napokon komorný záber odhalil to podstatné a dejotvorné. Bendikov team nepodcenil ani dosah inscenácie na formujúci sa estetický profil panenského diváka, použitím modernejších tvarov a kombináciou svetiel cizeloval jeho vzťah k umeniu.

Banskobystrický orchester pod taktovkou hosťujúceho Adolfa Vykydala kultivovaným výkonom potvrdil svoj kvalitatívny rast. Zjavnú stabilizáciu prílevom sviežich hlasov opätovne zaznamenal i zbor, pripravený Ivanom Mrázom. Zvlášť by som upozornil na pôsobivú, modernú a technicky profesionálnu prácu baletného minikolektívu, ktorý pod vedením

Zuzany Hájkovej začína písať novú kapitolu v profilovaní tejto v minulosti zraniteľnej zložky divadla.

Solistické party napísal Frešo s veľkým citom pre možnosti ľudského hlasu. Platí to tiež pre najnáročnejší, virtuóznymi prvkami vyšperkovaný part Studenej princeznej. Mladý koloratúrny soprán Margaréty Vajdovej vložil do neho technickú istotu, čistotu a timbrovú mäkkosť. Pre súbor je značnou posilou, pokiaľ si udrží svoj lyrický odbor. Debutant Svätopluk Malachovský (Martin) je nes-

porne talentovaný mládenec, má isté a prirodzené herecké vystupovanie a jeho barytón môže po získaní väčšej rezonancie tónu v budúcnosti prekvapiť i spevácky. Z ďalších interpretov hodno spomenúť sonórny bas Igora Lacku (Vládca Studenej slnko) a svieži soprán Olgy Hromadovej v postave Milice.

Popoludňajšia premiéra sa stretla so sympatickým ohlasom u detského i dospelého publika. Verím, že tento dramaturgický prínos o neho nepríde ani na reprízach. PAVEL UNGER

Margaréta Vajdová ako Studená princezná v opere T. Frešu Martin a slnko

Snímka M. Vojtek

INFOJAZZ Č.1/94

SLOVENSKÁ
JAZZOVÁ SPOLOČNOSŤ

□ Po štyroch rokoch trvania Slovenskej jazzovej spoločnosti sa 21. 3. 1994 uskutoční v klube Rock-Pop-Jazz na Jakubovom nám. 12 v Bratislave jej 4. rokovaci snem v podobe Jam Session. Rada SJS sa bude na stretnutí so všetkými členmi spoločnosti pripravovať už od rána. So svojimi priaznivcami, ktorým záleží na situácii v jazzu na Slovensku sa stretnú o 17.00 h v klube. Celý tento deň bude rezervovaný pre jazz, pretože o 18.00 h bude prednášať americký lektor HAROLD WEAVER. Súčasťou jeho vystúpenia bude premietnutie jazzového filmu a video ukážky. Záver dňa bude patriť koncertu JANGO BATE'S HUMAN CHAIN (Anglicko) so začiatkom o 19.30 h, jam session a prekvapeniu večera v klube Rock-Pop-Jazz. Na toto celodenné podujatie pozývame všetkých serióznych záujemcov o jazz, organizátorov, profesionálnych hudobníkov, nadšencov a milovníkov jazzu.

□ V júni tohto roku sa uskutočnia týždne slovenskej kultúry vo Viedni. Slovenská jazzová spoločnosť pripravuje dramaturgiu jedného koncertu.

□ Člen rady SJS bubeník JURAJ GERGELY pripravuje po dlhšej prestávke už po druhýkrát Bubenickú dielňu. Bude sa konať v Bratislave v klube Rock-Pop-Jazz koncom marca - začiatkom apríla 1994.

Kontakt: Juraj Gergely, Saratovská 53, 934 01 Levice, tel. 0813/261 61, prípadne SJS, Tel. 07/36 14 06, 36 14 07.

□ Hudobný fond oslovil Radu SJS, aby uvažovala o dramaturgii nového titulu CD, ktorý by finančne pokryl HF. O projekte viacerých albumov (žánrové tituly - tradičný jazz a swing, mainstream, fusion music) v rôznych jazzových štýloch sa na SJS hovorilo viackrát, problematickémi zostávajú materiálne náklady ďalších titulov. Perspektívne sú navrhované skupiny tradičného jazzu a swingu, z oblasti mainstreamu, fusion music a jazzrocku.

□ V tomto období sa zásluhou Juraja Gergelyho rozvíja spolupráca s maďarskými jazzmanmi. V dňoch 25.-31. júla 1994 sa v Tatabányi uskutoční workshop TATABÁNYA JAZZ CAMP. Organizátori podujatia navrhli SJS účasť na workshope, ktorého súčasťou bude dvojdňové hostovanie slovenskej skupiny v Tatabányi (30.-31. júla 1994). Ako výmenu ponúka SJS spoločné turné slovenskej a maďarskej skupiny v dňoch 23.-29. 5. 1994 po kluboch v Žiline, Košiciach, Bratislave, Nitre a Leviciach. Séria koncertov prebehne pod názvom SLOVAK JAZZ TOURNEE EXCLUSIVÉ. Na dramaturgiu vystúpení v Tatabányi a v slovenských jazzových kluboch sa zatiaľ pracuje. Do projektu finančne prispieje aj HF.

□ Nový jazzový klub otvorili v Žiline 7. 2. 1994. Volá sa MARIONETA JAZZ KLUB, pretože sídli v priestoroch bábkového divadla. Na otváracom koncerte nového jazzového klubu, ktorý jeho usporiadateľ a člen Rady SJS, IVAN KÖHLER, nazval 201. jazzovým večerom, vystúpila JANA KOUBKOVÁ, hudobníci ZDENĚK "SARKA" DVORÁK (gitara), PAVEL RYBA (basgitara).

□ Pod názvom SLOVAK JAZZ PROFILES vyjde v HIS-HF anglická verzia propagačného materiálu slovenských jazzových skupín. Keďže slovenská mutácia mapuje jazzovú scénu v rokoch 1986-1992, v súčasnosti sa pracuje na jej aktualizovaní. Nová publikácia, zameraná na propagáciu do zahraničia, bude doplnená fotografiami osobností, sólistov a skupín.

□ Dirigent a skladateľ BOHUMIL TRNEČKA oslavuje 21. 3. svoje 70. narodeniny. K jubileu mu prajeme mnoho jazzu a úspechov s Big Bandom bratislavského konzervatória, veľa príjemných chvíľ pri zásluhnej práci so študentmi.

JAZZMANI
DOMA A V ZAHRANIČÍ

□ BIG BAND BRATISLAVSKÉHO KONZERVATÓRIA je v tomto období plne vytiažený pri predstaveniach muzikálu M. Jakabčica - Manon Lescaut v bratislavskom Istropolise. Ensemble bude s muzikálom hosťovať v Nitre, Komárne a dirigent big bandu - Bohumil Trnečka prezradil, že majú ponuku aj z Prahy, ktorú treba len upresniť a konkretizovať. S novým programom a výlučne hudobnou prezentáciou prekvapí Big band bratislavského konzervatória 17., 18. 5. 1994 v Istropolise o 19.00 h, keď predvedie svoje obľúbené popjazzové čísla, jazzové standardy, ale i špeciality typu C. Orf, Carmina Burana, R. Korsakov: Šeherezáda, P. I. Čajkovskij: Patetická symfónia (2 časti), C. Ph. E. Bach: Air, L. Bernstein: West Side Story - Cool, Maria, America. Autorom úprav je Bohumil Trnečka.

□ 4. 12. 1993 sa konal BLUESOVÝ FESTIVAL V TRNAVE, ktorý spočíval v celonočnom koncerte. Vystúpili na ňom skupiny zo Slovenska a Maďarska. S ELECTRIC BLUES BANDOM ERIKA PROCHÁZKA sa ako hostia predstavili GABRIEL JONÁŠ a PETER LIPA. Na tomto podujatí udelili organizátori Cenu Slovenskej bluesovej spoločnosti takým hudobníkom ako JOHN MAYALL a PETER LIPA.

□ T+R BAND koncertoval vo februári v Braunschweigu na festivale v Brémach a 18.-19. 2. vystúpil v Zürichu. V ustálenej formácii T+R Bandu nastala nedávno zmena. Na miesto klaviristu Aloisa Boudu, ktorý sa stal „dvorným“ spolupracovníkom Milana Markoviča, nastúpil PAVOL BODNAR.

□ D. HÚŠČAVA, K. ONDREJČKA, J. BRISUDA, S. POPLUHÁR účinkovali v decembri vo Viedni v sieňach Haniff's Beisel Museum (12. 12. G. Húščavová, J. Döme) a Grüss Gott (18. 12.).

□ KAROL ONDREJČKA je aranžérom a spoluautorom nového muzikálu Finni und Fanny, ktoré malo premiéru vo Viedni v divadle Freie Bühne. Noviny Neues Volksblatt, Wiener Zeitung, Kurier priniesli na svojich stránkach pozitívne ohlasy na Finni und Fanny (Musikalisches Lust-Spiel).

□ JÁN HAJNAL strávil január 1994 vo Švajčiarsku pri Berne a až do mája tohto roku sa chce sústreďovať na aktivity na Slovensku.

□ CD skupiny ASH BAND - Čo dom dal, je v týchto dňoch na pulkoch predajní Artforum, Horák, LCA-Shop. Skupina sa chystá uviesť album do života koncertom, ktorý sa uskutoční 16. 3. v Istropolise o 19.00 h. Na tento projekt ASH Band pozve aj hostujúcich hudobníkov.

□ BOSSA NOHA účinkovala v januári v Bratislave v klube na Vajnorskej ul., v DK Ružinov. Vo februári vystúpila v kluboch v Leviciach a v Košiciach (Casovia klub).

□ CYRIL ZELENÁK spríjemňuje svojou hrou, v kvartete zostavenom z hudobníkov z Čiech a zo Slovenska, pobyt cestujúcim na lodi pri Mexiku, Los Angeles... Jeho cesta potrvá pol roka (december '93-jún '94).

□ Ragtimový klavirista MAX MENŠÍK spolupracuje s hráčom na tubu EMILOM CULINKOM. Absolvovali spolu ragtimové koncerty vo Viedni, Košiciach, Prahe, Bratislave, Uherskom Hradišti, Strážnici, Žiline (od novembra '93 do februára '94). V súčasnosti pracujú na príprave CD. Max Menšík sa kompozične realizuje aj v oblasti pop music.

□ GABRIEL JONÁŠ účinkoval vo februári vo Švajčiarsku, v apríli sa chystá do Rakúska a v máji cestuje znova do Švajčiarska.

□ QUINTETO D. HÚŠČAVU (G. Jonáš, G. Húščavová, J. Brisuda, J. Döme) vystúpilo 19. 1. v klube Čierny havran.

□ Československý QUINTET J. KALÁŠA plánuje v tomto roku vydať CD. Na základe vystúpenia na Bratislavských jazzových dňoch získali viaceré ponuky na koncertovanie do zahraničia.

□ Adriana Bartošová vydala pred 4 mesiacmi CD Blue Afternoon. Na hudbe sa autorsky podieľala Adriana Bartošová a Martin Breznický, ktorý väčšinu skladieb aranžoval a aj nahral. V súčasnosti speváčka pracuje na ďalšom albume. Podľa jej slov bude viac funky.

□ 7. 3. vystúpi Adriana Bartošová v komornom programe v divadle Astorka spolu so svojim triom. Bude to večer evergreenových a muzikálových melódií, speváčka predvedie tiež skladby z vlastnej autorskej dielne. Začiatok koncertu o 19.30 hodine.

□ V auguste 1993 na jazzovej dielni vo Frýdlante vznikla skupina RÝCHLE ŠÍPY (STĚPÁN UHLÍŘ - gitara, leader, KAREL RŮŽIČKA - saxofón, STANISLAV MACHA - klavír, JURAJ KALÁSZ - kontrabas, JIŘÍ STIVIN - bicie nástroje). V septembri 1993 získala „divokú kartu“ na Přerovský jazzový festival. Všimli si ju tu manageri, ktorí skupinu pozvali na festival Ost-West 1994 v Norimbergu. Rýchle šípy sa čo nevidieť predstavujú aj obecnstvu v Prahe a v Bratislave.

□ Aktivity JURAJA KALÁŠA sa sústreďujú najmä na jeho profilovú skupinu JAZZ SPECIAL. Za necelé dva roky svojho jestvovania odohrala kapela 97 vystúpení. Jej posledné obsadenie tvorili hudobníci LUBOR PRIEHRADNÍK, MATUŠ JAKABČIC, JURAJ KALÁSZ, MARCEL BUNTAJ. Aktivity Jazz Special na krátke obdobie zabrzdl odchod gitaristu M. Jakabčica na Berklee School of Music do Bostonu.

□ Skupina TUTU (BORIS URBÁNEK - klavír, syntetizy, ROMAN POKORNÝ - gitara, JURAJ KALÁSZ - kontrabas, MAREK PATRMAN - bicie nástroje) absolvovala v novembri 1993 turné po Španielsku. Potom sa sústredila na vystúpenia na Morave - v Ostrave, Opave, Českom Těšine, Havířove.

□ JURAJ BARTOŠ a DUŠAN HÚŠČAVA koncertovali v novembri 1993 v orchestri Ray Charlesa a sprevádzali speváčky Lisu Minnelli, Shirley Basie. Účinkovali v rôznych mestách v Holandsku a Nemecku.

PLÁN
JAZZOVÝCH KONCERTOV

Klub Čierny havran, Biela ul. 6, Bratislava
9. 3. J. Bartoš a jeho hostia (Praha)
Š. Markovič, S. Mácha, P. Zbořil, R. Balzar
16. 3. J. D. Šoška a jeho hostia
B. Meyer (ústna harmonika, Rakúsko)
J. Schneeberger (kontrabas, Rakúsko)
G. Jonáš (klavír, SR)
J. D. Šoška (bicie nástroje, SR)
23. 3. T+R Band a Peter Lipa

Z KALENDÁRA
JAZZOVÝCH UDALOSTÍ
V ČECHÁCH

Február - marec, Praha, BIG BAND JAZZ FESTIVAL REDUTA '94

Reduta, Ing. JIŘÍ LONDIC (3. ročník)
Národní tř. 20, 110 00 Praha
tel. 24 91 22 46

30. 4. - 1. 5., Šumperk, JAZZ ŠUMPERK
DK Sady 1. máje, 787 12 Šumperk
tel. 0649/42 76

5.-6. 5., Plzeň, II. MEZINÁRODNÍ BIG BANDO VÝ FESTIVAL PLZEŇ '94
Agentura Triwoli, An. Procházka
Robčíkova 17, 321 03 Plzeň
tel. 019/53 38 69

24.-26. 6., Praha, AGHARTA FESTIVAL
Arta Records, Lublaňská 57 (3. ročník)
120 00 Praha 2, tel. 24 91 47 43,
linky 214, 215, tel. a fax: 29 88 23

jún, Praha, XI. SALÓN TRADIČNÉHO JAZZU
Česká jazzová společnost,
U družstva Ideál 4, 140 00 Praha 4
tel. 61 21 18 90

august, Frýdlant, XI. LETNÍ JAZZOVÁ DÍLNA
Česká jazzová společnost

23.-25. 9., Přerov, X. PŘEROVSKÝ JAZZOVÝ FESTIVAL
Městský dům, 750 00 Přerov
tel. 0641/41 14, 33 75, fax 36 25

9.-20. 11., Slaný, XXVIII. SLÁNSKÉ JAZZOVÉ DNY
Jiří Novák, Sdružení 25
140 00 Praha 4, tel. 64 33 075

december, Brno, JAZZFESTIVAL BRNO 1994
SAI, Radlická 99, 150 00 Praha 5
kontakt: Wojnarová, tel. 05/239 25

27.-29. 5. Olomouc, ČESKOSLOVENSKÝ JAZZOVÝ FESTIVAL
Česká jazzová společnost

REDAKCIA: YVETTA LABSKA
SLOVENSKÁ JAZZOVÁ SPOLOČNOSŤ
JAKUBOVO NÁM. 12
811 09 BRATISLAVA
TEL. 36 14 07, 36 14 06

THS Band (Nitra)

Dave Burrell a David Murray (USA)

LACO GERHARDT IN MEMORIAM Snímky P. Španko

STRETNUTIE JAZZOVÉHO DORASTU

Už tradične sa jazzová mláď stretáva začiatkom decembra v Žiline, aby si tu vymenila svoje skúsenosti, nazbierala nové a v súťaži čo najlepšie obstála. 7. Slovenský jazzový festival Žilina '93 opäť zmapoval biele miesta v slovenskom jazzu a možno tak, ako doteraz ešte nikdy.

V amatérskej súťaži súťažilo celkovo osem kapel, ale potešiteľný bol fakt, že mnohé z nich prišli do Žiliny po prvý raz a aj mnohé z nich príjemne prekvapili. Darom, od tých známych sa očakáva výkonnostný rast a neznáma skupinka môže prekvapiť. Stalo sa! Prijemnou bombou bola nitrianska formácia THS Band, ktorá stavila na svetové evergreeny od renomovaných autorov. V ich rukách sa ukázal napr. Shorter, či Zawinul v príjemnom svetle. Po dobrej práci odmena -

a to v podobe týždenného jazzového workshopu do rakúskeho Klagenfurtu. Podobný výlet, ale „iba“ do Bratislavy, si zabezpečila prešovská trojka - AMC Trio. Že sa už jazz môže hrať oficiálne aj na žilinskom konzervatóriu, o tom nás presvedčili jeho žiaci, či Young Swing Generation pod vedením Miroslava Belorídy. Podali oduševnený výkon, ale ani „trnečkovci“ z Bratislavy nemali cestu vydláždenú. Apropos Bratislava. Paradoxom bolo, že doteraz, najmä v prvých ročníkoch festivalu, dominovali kapely z hlavného mesta. A teraz? Nič! Ani jedna. Kde sa stala chyba? Treba spomenúť, že spočiatku takmer všetci bez výnimky hrali v Big Bande Bratislavského Konzervatória a popri tom aj v rôznych kapelách. Školu ukončili, big band opustili,

kapely sa spoloprofesionalizovali a ich motiváciou nie je už hrať na súťažiach. A noví ešte nevyrástli. Takže možno o rok!

Z tých nových tvárí by som ešte rád spomenul zaujímavé Duo Bodea z Liptovského Mikuláša, kde speváčka je žiačkou Jany Koubkovej, bluesový ZVA 12-28 Band zo Zvolena, ktorý bol handicapovaný o chýbajúceho bubeníka, či Aurelius Quintet z Trenčína s vlastnými kompozíciami. A tak v súťaži bol starým známym iba Piešťanský Dixieland, avšak v silne omladenom zložení, takže ich pút vpred sa trochu zhrdzila a levický Father and Father. Z vystúpení hosti spomenieme aspoň „našlapaný“ rakúsky Depart, milý a skúsený All Stars Band Brno s Hniličkom a Bártkom v čele, vyzreté domáce Madre s profipomocníkmi,

či už pomaly osúchaný Kontraband z Čiech. Avšak kvalitu latky si vysoko, už tradične, nastavil Gabo Jonáš a jeho priatelia, americké duo Dave Burrell (klavír) - David Murray (saxofón a basklarinet), ktoré predviedlo špičkový výkon okorený free-jazzom v prijateľnej forme. Zaujímavým projektom bolo zoskupenie Laco Gerhardt In Memoriam, kde hrali bývalí Lacovi spoluhráči, ale i Juraj Bartoš. Bola to pocta nestorovi slovenského jazzu, avšak pravdepodobne narýchlo ušitá a nedotiahnutá do konca (nehrali sa výlučne Gerhardtove kompozície).

Festival opäť ukázal, že o slovenský jazz „v plienkach“ je postarané, dorast tu je a dokonca aj v takých oblastiach, ktoré boli doteraz bielymi miestami na mape slovenského jazzu. A plné hľadisko, na súťaži i večer, bolo dôkazom, že záujem je a hlavne v radoch mládeže. A to je cenná devíza do budúcnosti!

P. ŠPANKO

Snímka: P. Erdziak

Kultúrne aktivity Rakúskeho veľvyslanectva v Bratislave sú všeobecne známe. Majú svojich sympatizantov, stálych návštevníkov a významnou mierou obohatili ponuku domácej kultúrnej produkcie.

Na nedávnej tlačovej konferencii sme sa oboznámili s plánom kultúrnych aktivít Rakúskeho veľvyslanectva na rok 1994 (v roku 1993 sa uskutočnilo 139 podujatí na celom Slovensku). Rakúske veľvyslanectvo v nastávajúcom období sa bude opäť podieľať na veľkej muzikálovej produkcii v Istropolise, kde sa predstaví rakúski protagonisti tohto žánru Uwe Kröger, Greh Shand a Marika Lichner (29.-30. júna). Rakúski umelci sa opätovne zúčastnia na festivale Mladých umelcov stredoeurópskej iniciatívy v Žiline (David Frühwirth - husle), v júni na festivale Rock-pop so skupinou Count basic, na Organovom festivale v Košiciach (Martin Haselböck) a na Bratislavských hudobných slávnostiach (Eichendorffquintet).

Osobitne dôležitá je pravidelná koncertná činnosť rakúskych umelcov v Zichyho paláci v Bratislave, spolupráca so Slovenskou filharmóniou (účinkovanie súboru Klangforum) ako aj s ostatnými koncertnými usporiadateľmi. Vďaka tejto rakúskej iniciatíve - v čele ktorej stojí neúnávná, agilná kultúrna atašé Mgr. Stella Avallone - máme možnosť detailne a fundovane spoznávať rakúsku hudbu a umenie. Kiež by si takto iniciatívy vo svete počínali aj naše zastupiteľstvá. O propagáciu slovenskej kultúry by bolo postarať.

M. J. Pritomným novinárom sa prihovril veľvyslanec Dr. Maximilián Pammer, na obr. s Mgr. Stellou Avallone a prof. Topsy Küpers, informujúcou o Viedenskom divadelnom týždni.

BLAHOŽELÁME

Karol PETRÓCZY (5. 3.) - koncertný umelec, huslista, koncertný majster košickej filharmónie, pedagóg na košickom konzervatóriu; 50 r.

Ferdinand KLINDA (12. 3.) - koncertný umelec, organista, riaditeľ Slovkoncertu, pedagóg VŠMU; 65 r.

Valéria KELLYOVÁ (20. 3.) - koncertná umelkyňa, klaviristka; 50 r.
Bohumil TRNEČKA (21. 3.) - trombonista, bývalý člen SF, pedagóg; 70 r.

Slovenská muzikologická asociácia v spolupráci s Ústavom hudobnej vedy SAV usporiada v Zichyho paláci, Ventúrska ul. 9, Bratislava

23. - 25. marca 1994

Medzinárodnú muzikologickú konferenciu

Stredoeurópske kontexty barokovej hudby

Ťažiskové tematické okruhy:

- ◆ Konceptné a metodologické otázky
 - ◆ Problémy pramenného bádania
 - ◆ Teritoriálne, regionálne a lokálne zvláštnosti
 - ◆ Sociologické vrstvenie hudobného života
- Round Table: Bachove Brandenburské koncerty (dejiny - recepcia - predvážacia prax - analýza)

Na konferencii sa zúčastnia poprední muzikológovia z Európy a USA.

Seminár pre žiakov i učiteľov

V dňoch 3.-5. decembra 1993 sa uskutočnil na Štátnom konzervatóriu v Bratislave **Seminár pre učiteľov základného umeleckého školstva v hre na dychových nástrojoch**. Seminár organizovalo Metodické centrum štátneho konzervatória v Bratislave v spolupráci so Slovenskou hudobnou spoločnosťou. Podujatie nadväzovalo na viacročnú tradíciu seminárov, ktoré boli v počiatkoch len pre klarinetistov a až neskôr pre učiteľov na všetkých dychových nástrojoch. Tento ročník sa svojím zameraním odlišoval od predchádzajúcich: pedagógovia konzervatória si nekládli za cieľ prednášať učiteľom ZUŠ, ale svoju pozornosť upriamili na žiakov ZUŠ, ktorým sa venovali na otvorených hodinách. Pracovali na tvorení tónu, rozvoji základných technických schopností a analyzovali špecifické problémy nástrojovej hry tak, aby sa skvalitnil celkový prístup žiaka k nástroju a aby frekvencia seminára bol čo

najlepšie pripravený na zvládnutie interpretačných problémov. Učiteľia žiakov a mnohí i bez svojich zverencov mali možnosť pozorovať trend a ciele, ku ktorým sa snaží dospieť pedagogika dychových nástrojov na bratislavskom konzervatóriu. Seminár poskytol aj učiteľom konzervatória možnosť lepšie spoznať záujemcov o štúdium na konzervatóriu a tým i skvalitniť výber talentov pri prijímacích skúškach. Je potešiteľné, že o seminár bol veľký záujem najmä medzi žiakmi ZUŠ. Z učiteľov prevládali najmä mimobratislavskí, bratislavskí učiteľia využívajú viac možností konzultovať svoju prácu v priebehu roka. Všetci zúčastnení sa zhodli na tom, že bez vzájomných kontaktov nie je možné skvalitňovanie výučby, pričom takáto forma seminára je najlepšia a najživotaschopnejšia. Na základe výsledkov a prejavenej záujmu uskutočníme podobnú akciu aj v budúcom roku.

PETER DRLIČKA

2. marec

SND Bratislava Balet, Balet, Balet (19.00)
NS Bratislava W. Russel: Pokrvní bratia (19.00)

ŠKO Žilina L. v. Beethoven, F. Mendelssohn-Bartholdy, F. Schubert; A. Šestáková, husle, dir. O. Calleva, Španielsko

3. marec

SND Bratislava M. Dubovský: Veľká doktorská rozprávka (11.00)
G. Verdi: Nabucco (19.00)

NS Bratislava W. Russel: Pokrvní bratia (19.00)
DJZ Prešov Zachartník, Slimáček: Princezná pesnička (10.00)

4. marec

SND Bratislava L. A. Minkus: Don Quijote (19.00)
SF Bratislava C. Debussy, V. Godár, L. Bernstein; F. Novotný, husle, J. Luptáček ml., klarinet, dir. O. Lenárd

NS Bratislava W. Russel: Pokrvní bratia (19.00)

5. marec

SND Bratislava G. Verdi: Rigoletto (19.00)
NS Bratislava F. Lehár: Gróf z Luxemburgu (19.00)

6. marec

NS Bratislava Wright - Forrest: Grandhotel (19.00)
7. marec

SND Bratislava Dvořák: Rusalka (19.00)
NS Bratislava W. Russel: Pokrvní bratia (19.00)

8. marec

SND Bratislava J. Offenbach: Hoffman-nove poviedky (19.00)
NS Bratislava L. Tolcsy: Evanjelium o

Márii (19.00)

Klarisky Bratislava Historický organ v Klariskách

E. Kamrlóvá, P. Hanzel (19.00)

DJZ Prešov F. Lehár: Cigánska láska (19.00)
9. marec

SND Bratislava Patejdl - Filan: Snehulienka a sedem pretekárov (19.00)

SF Bratislava, Moyzesova sieň L. v. Beethoven, G. Kančeli, D. Šostakovič; Moyzesovo kvarteto

NS Bratislava L. Tolcsy: Evanjelium o Márii (19.00)

DJZ Prešov P. Oravec: ...ergo, kladivko! (19.00)

10. marec

SND Bratislava G. Verdi: Traviata (19.00)
SF Košice L. v. Beethoven; W. Sengschmid, husle, E. Kropfisch, klavír, J. Podhoranský, violončelo, B. Režucha, dir.

DJZ Prešov Od Offenbacha k muzikálu (10.00)

11. marec

SND Bratislava G. Bizet: Carmen (19.00)
SF Bratislava W. A. Mozart, J. Suk; E. Danel, husle, Z. Bilek, dir. (19.00)

ŠO Banská Bystrica W. A. Mozart: Don Giovanni - 1. premiéra (18.30)

12. marec

SND Bratislava F. Lehár: Gróf z Luxemburgu (19.00)

Mirbachov palác, Bratislava SSSK P. Martinček, H. Domanský, J. Kowalski, I. Parík, P. Bagin, A. Albrecht; K. Dernerová, J. Pucová - spev, P. Hanzel - fagot, D. Kardošová, T. Lenková, D. Hajóssyová, O. Hricáková, V. Kellyová - klavír, Slov. dychové kvinteto (10.30)

ŠO Banská Bystrica W. A. Mozart: Don Giovanni - 2. premiéra (18.00)

14. marec

SND Bratislava Patejdl - Filan: Snehulienka a sedem pretekárov (11.00 a 19.00)
DJZ Prešov J. Strauss: Noc v Benátkach (19.00)

15. marec

SND Bratislava Galakonzert sólistov SND (19.00)
16. marec

SND Bratislava P. I. Čajkovskij: Eugen Onegin (19.00)
SF Bratislava J. L. Bella, L. Burtas, V. Kubička, A. Moyzes, I. Zeljenka, E. Suchoň; SKO, B. Warchal (19.30)

DJZ Prešov Od Offenbacha k muzikálu (19.00)

● SLOVENSKÝ LUDOVÝ UMELECKÝ KOLEKTÍV si v tomto roku pripomína svoju jubilejnú 45. sezónu. Od svojho vzniku r. 1949 má vo svojom štíte profesionálne spracovávanie a interpretáciu slovenského ľudového umenia. Dnešný SLUK so svojím takmer 150-členným kolektívom pripravuje širokú škálu rôznych typov folklórnych programov - od celosúborových, tanečných, komorných, až po koncerty speváckeho zboru a capella či výchovné podujatia pre deti a mládež. Pôvodná programová podoba SLUK-u, tak ako ju vytvoril A. Moyzes s choreografom Š. Tóthom a ktorú dlhé roky formoval najmä choreograf Juraj Kubánka, sa v ostatných sezónach modifikuje do scénickej podoby. Prierez svojimi reprezentatívnymi programami pripravuje SLUK v rámci série jubilejných predstavení, ktoré sa uskutočnia na prelome mája a júna t. r.

- H -

Mestský úrad Prešov
Katedra hudobnej výchovy pri Pedagogickej fakulte UPJŠ Prešov
Miestny odbor Matice slovenskej Prešov
Slovenská hudobná spoločnosť Bratislava

VÝZVA

Pri príležitosti 50. výročia úmrtia slovenského hudobného skladateľa, dlhoročného prešovského občana a kultúrneho dejateľa Mikuláša Moyzesa začal sa v Prešove 6. decembra 1993

MOYZESOV HUDBNÝ ROK

Cieľom je v priebehu roka 1994 (do 6. decembra)

iniciovať

aktivity v kultúrnych, školských a umeleckých inštitúciách a zariadeniach nášho mesta a okresu, zamerané na poznávanie osobnosti a tvorby skladateľa, ako aj jeho podielu na konštituovaní a rozvoji novodobej slovenskej hudobnej kultúry po roku 1920,

podnecovať

vytváranie vhodných príležitostí na spievanie a hranie Moyzesových hudobných skladieb, na spoznávanie jeho umeleckých a vzácnych ľudských kvalít,

inšpirovať

zainteresovaných k hľadaniu nových ciest a foriem vstupu umeleckého odkazu tvorcov dejín slovenskej kultúry do vedomia slovenského národa.

Organizátori Moyzesovho hudobného roka sa obracajú na všetky hudobno-kultúrne inštitúcie a ich riadiace zložky na Slovensku, na všetky školy, umelecké telesá a tiež na informačné médiá s výzvou, aby sa pripojili k prešovskej iniciatíve a konkrétnymi hudobnými aktivitami pripomenuli si osobnosť Mikuláša Moyzesa v celoslovenskom kultúrnom kontexte.

Prof. Miloš Jurkovič,

rektor Vysokej školy múzických umení, predseda Hudobnej spoločnosti

Doc. PhDr. Ladislav Bartko, CSc.,
predseda MO Matice slovenskej v Prešove

Ing. Viliam Sopko,
primátor mesta Prešov

Doc. PhDr. František Matúš, CSc.,
za prípravný výbor MHR